student

Ročník IV. 3. dubna 1968 Cena 1 Kčs

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i. KNIHOVNA

POLSKO—VARŠAVA strana 4-5

MOŽNOST VOLBY? strana 5

JAKÁ DEMOKRACIE? strana 6

14

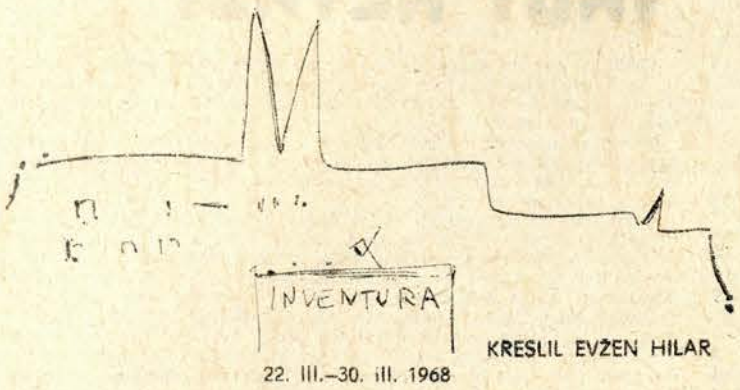

22. III.–30. III. 1968

KRESLIL EVŽEN HILAR

JSME ROZHODNUTI V SOULADU

(PATAFYZICKÉ PROHLÁŠENÍ REDAKCE K DNEŠKU)

v této jistě historické době si musíme otevřeně říci
otevřít dveře novému
buď kolísali nebo podporovali konzervativní pozice
náměty se pečlivě zváží
zásadní a ostře kritický duch
v živé i adresně kritické diskusi
těžko považovat za uspokojivé
umrtvování činnosti vrcholného orgánu
vrazit klín mezi
zařazujeme se plně do jednotné fronty nového proudu
pozorně sledují
aby byl radikálně vyoperován rozvinutý neduh
ale zároveň se dožadují
rozvoj demokracie nijak nevylučuje, ba právě naopak zaručuje
kdo by chtěl nyní vztyčovat prst
problémy projednávali formálně
plně zastává a podporuje linii s liknavým a nerozhodným postojem
znevážení práce, kterou až dosud na podporu prosazení názoru
vyslovilo v dopise nesouhlas s touto částí
nebojíme se extrémních názorů
zdravý proud je ve vzájemném střetnutí sám smete
složit účty z toho, jak aktivně pomáhal
velmi neurčitá dvojaká stanoviska
nesuďme podle postojů hrstky
bez výhrad pro obrodu
její postavení je zakotveno
jednoznačně pozitivní stanovisko ke střetávání
házet teď všechny do jednoho pytle
ostrá kritika se snesla
znovu a náročně posoudil a rozhodl
který by k těmto otázkám zůstal netečný
stojí pevně na straně pokroku
zdravý proud výměny názorů
takových prostých členů s přirozenou inteligencí je dost
vynikala vůle pomoci
jednoznačně pozitivní stanoviska ke střetávání
na základě neuspokojeného hodnocení činnosti
ve svém stanovisku vyjadřují podporu myšlenky
stavět se proti všem snahám
jisté ochlazení našich lidí
naprostá a bez fráze drtivá většina příslušníků
aby tlumočili toto stanovisko

(Z několika českých deníků ze dne 19. března 1968)

HOVORÍME SE STUDENTEM PAVLEM DVORÁKEM, ZRANĚNÝM PŘI STRAHOVSKÝCH UDÁLOSTECH. SNÍMEK PETRA HODANA. ČTĚTE NA STR. 3.

(JMÉNEM REPUBLIKY)

/ HOVOŘÍME S PŘEDSEDOU NEJVYŠŠÍHO SOUDU dr. JOSEFEM LITEROU /

Alexandr Kramer

Bohuslav Šnajder

STUDENT: **První článek ústavy říká: Všechna moc vychází z lidu.**

— Mají tedy soudy vykonávat vůli lidu?

Ústava hovoří v tomto směru velmi jasně. Prvořadou povinností soudních orgánů je zachovávat zákony.

STUDENT: **I v případě, že se zákon dostane do rozporu s vůlí lidu? Je správné, aby soudy ve svých rozhodnutích jakýmkoli způsobem podléhaly tlaku veřejnosti, nebo tomu má být naopak?**

Vůli lidu v zákonech vyjadřuje jeho nejvyšší volený zastupitelský orgán, Národní shromáždění. Národní shromáždění schvaluje zákony, jimiž se soudci ve své práci řídí. Jiný způsob ovlivňování rozhodnutí soudu veřejností není přípustný. Je třeba objektivně přiznat, že v minulosti nebylo v tomto směru vše v pořádku. Je dokázáno, že z řad některých organizací i přímo ze strany jednotlivců byl na soudní orgány vyvíjen nepřípustný nátlak. V těch případech, kdy soudce postrádal osobní statečnost, docházelo pak k porušení socialistické zákonnosti. — Podle zákona je jakýkoliv nátlak na soudní orgán před rozhodnutím absolutně nepřípustný. Po zkušenostech, které máme, bude nutno vyvodit veškeré důsledky proti těm lidem, resp. orgánům, které se v zájmu prosazení svých osobních nebo subjektivistických názorů snaží ovlivňovat soudce.

STUDENT: **Soudruhu předsedo, vy jste člen strany?**

Ano.

STUDENT: **Jaký je vztah mezi stranickou disciplínou a nezávislostí soudce? Jde to dohromady?**

Skutečnost, že strana je vedoucí silou ve státě, nesmí mít vliv na porušování soudcovské nezávislosti. Pokud jde o uplatňování vedoucí úlohy strany, měla by strana podle mého názoru dávat jen rámcové politické direktivy k činnosti soudního aparátu, které by se však nesměly týkat rozhodovací činnosti soudů. V žádném případě nemůžeme ztotožňovat zásah některých funkcionářů do konkrétních soudních věcí s uplatňováním vedoucí úlohy strany. To je moje zásadní stanovisko.

STUDENT: **V prohlášení generální prokuratury před několika dny se hovořilo o tlaku 8. oddělení ÚV KSČ, které prý bránilo gene-**

(Dokončení na str. 7)

PODNĚT GENERÁLNÍ PROKURATUŘE

V Praze 10. března 1966

Ivan Svitak

VÁŽENÝ SOUDRUHU GENERÁLNÍ PROKURÁTORE,

podle nedávných výzev, uveřejňovaných v tisku, bude prováděno rehabilitační řízení u osob nespravedlivě odsouzených a postižených v letech stalinismu. Některé z těchto osob ovšem již nežijí a bude nutné, aby státní žalobce převzal obhajobu jejich zájmů. To je zvláště nutné v těch případech, kde rekonstrukce pravdivého průběhu skutečnosti vyžaduje mocenské zásahy proti někdejším vyšetřovacím orgánům. V zájmu autority nezávislého soudnictví a nového demokratizačního procesu Vás žádám, abyste ihned zahájil šetření, zda ministr zahraničních věcí Gottwaldovy poúnorové vlády, Jan Masaryk, byl před dvaceti lety zavražděn, jako první oběť cesty k totalitní diktatuře. Vyzývám Vás, abyste publikovali soudní výpovědi osob, které podaly přísežná svědectví před jakýmkoli evropským soudem, a zahájil další šetření, směřující k rekonstrukci události kritické noci z 9. na 10. března 1948. Nedokonalý pokus o takovouto rekonstrukci byl uveřejněn 7. dubna 1965 v časopise Spiegel jako článek Michaela Randa (Fünf Männer kamen nach Mitternacht) s jednoznačným závěrem, že Masaryk byl zavražděn. Ověřit tato tvrzení, vyvrátit je nebo naopak doplnit považuji za základní prestižní otázku případných budoucích rehabilitací a za první krok ke stavu, aby tisíce postižených občanů mělo vůbec důvěru, že výzvy k rehabilitaci nejsou jen pastí k dalším nesnázím.

Zahájit podobné šetření je pro každého zkušeného policistu dosti snadné, zejména vezme-li v úvahu základní data, publikovaná ve zmíněném článku Michaela Randa. Dovolte, abych Vám je stručně reprodukoval, aniž bych k nim zaujímal jakékoli hodnotící stanovisko, přičemž je ovšem třeba studovat in extenso svědecké výpovědi uvedené v tomto článku a další spisy ministerstva vnitra, má-li být obraz úplný. Vyjděme z faktu, že Karel Maxbauer, topič v Černínském paláci, hlásil na strážnici tehdejšího ministerstva zahraničních věcí v 5 hodin 27 minut ráno, že když šel ráno před půl šestou vyvěšovat vlajky, našel na dvoře mrtvého Jana Masaryka. Za šest hodin po této události byla hotova známá verze, že Jan Masaryk spáchal sebevraždu v rozrušení nad telegramy reakcionářů, a že bezprostředními pohnutkami byly také nespavost a nemoc. Tato verze je v rozporu jak s řadou svědeckých výpovědí osob, které přišly do styku s Janem Masarykem během 24 hodin předcházejících smrti, tak s výsledkem šetření policejních orgánů samotných. Z řady výpovědí uvádím pouze nejzávažnější skutečnosti přímých svědků, kteří viděli mrtvolu a Masarykovu ložnici, jakmile kolem sedmé hodiny začalo vyšetřování a výslechy osob.

1. Dr. František Borkovec, zástupce šéfa Státní bezpečnosti v ministerstvu vnitra, který spolu s dr. Jaromírem Teplým, policejním lékařem, se dostavil jako vyšetřující orgán do Černínského paláce, konstatoval, stejně jako všichni další, že Masarykova ložnice byla v neobyčejném nepořádku, že v koupelně bylo rozbité sklo, na loži chyběly podušky a okno v koupelně bylo otevřeno. Byly to stopy boje?

2. Dr. Jaromír Teplý, policejní lékař, prohlédl mrtvolu a konstatoval některé fyziologické jevy smrtelného strachu, které u sebevrahů nikdy nenastávají.

3. Bohumil Přihoda, Masarykův osobní sluha, konstatoval krajní nepořádek v místnosti, který byl naprosto neobvyklým jevem, a pozastavil se zejména nad otevřeným oknem v koupelně, které se nikdy neotvíralo, protože bylo dosti vysoko. Podušky byly v koupelně — proč?

4. Vilibald Hoffman, policejní lékař, si změřil vzdálenost okenního rámu od podlahy v obou místnostech, v ložnici i v koupelně a zjistil, že v ložnici je okno ve výši 60 cm od podlahy, v koupelně 130 cm. Důvod, proč by sebevrah použil ve vlastním bytě těžko přístupného okna, zcela chybí. Tentýž Vilibald Hoffman si povšiml čtrnácti **různých** *nedopalků cigaret v popelníku, pocházejících od* **různých** *značek.*

5. Dr. Oskar Klinger, osobní lékař Masarykův, nebyl připuštěn k mrtvole. Tentýž lékař navštívil Masaryka 8. března a konstatoval jeho dobrý zdravotní stav.

6. Pitevní nález, podepsaný profesorem Hájkem, patologem, je padělán. Prof. Hájek nebyl u mrtvoly nikdy blíže nežli ve vzdálenosti tří metrů. Jak sám později vypověděl.

7. Telegramy, jež měly údajně způsobit Masarykovu smrt, nebyly uveřejněny.

8. V den Masarykova pohřbu byla policejně stažena ze všech redakcí předtím oficiálně distribuovaná fotografie, na níž byl Masaryk fotografován z pravé strany, s nápadnou kytičkou poblíž pravého ucha. K takovému policejnímu zákroku nebylo zdánlivě důvodu.

9. Úřední verze zprávy o Masarykově smrti byla koncipována bez ohledu na výsledky šetření a byla vydána šest hodin po nálezu, aniž byla podezřelá fakta zhodnocena.

10. Ministr vnitra Václav Nosek zakázal další policejní šetření bezprostředně po pohřbu. Vyšetřující dr. Borkovec pátral dále v rozporu s tímto příkazem a odhalil náznaky spojení mezi majorem Franzem Schrammem a Václavem Sedm, kteří mohli mít přímou souvislost s případnou vraždou.

11. Major Franz Schramm, styčný důstojník Státní bezpečnosti a NKVD, podle Randa organizátor Masarykovy vraždy, byl zavražděn v létě 1948 neznámými pachateli, snad západními agenty.

12. Václav Sedm, člen stráže v Černínském paláci, zahynul v červnu při neobjasněné autonehodě a nebyl pitván. Václav Sedm odešel v kritickou noc z 9. na 10. března ze strážnice s odůvodněním, že jde domů, protože ho bolí zuby. Brzy poté se stal správcem znárodněného klenotnictví, a když měl být pro černý obchod se zlatem vyšetřován, bylo na pokyn majora Schramma zastaveno vyšetřování.

13. Policejní komisař Josef Kadlec na základě Borkovcova pátrání mezi ošetřovateli Masarykovy mrtvoly navrhl exhumaci a nález expertů, zda krajina za pravým uchem byla poškozena úderem, nebo zda obsahovala vpich injekční stříkačkou. Navrhovatel zemřel brzy poté při výslechu.

14. Dr. František Borkovec byl koncem roku 1948 obviněn, že zorganizoval povstání v Litoměřicích a byl bez řádného soudu popraven, na základě údajného doznání, že byl vůdcem povstání.

Vážený soudruhu generální prokurátore, jistě uznáte, že po přečtení těchto elementárních tvrzení vzniká dosti odůvodněný předpoklad, že Jan Masaryk byl zavražděn. Zda byl vrahem agent NKVD major Franz Schramm a jeho pomocník Václav Sedm, zda byli sami oběťmi odstraněnými preventivně jako potenciální svědkové, zda František Borkovec a Josef Kadlec byli rovněž zavražděni, to je právě onen nesnadný právně policejní úkon, o nějž Vás žádám jménem pravdy a spravedlnosti. Máte výbornou příležitosti stát se čs. Garrisonem a Vaše pozice je tím snažší, že archivy ministerstva vnitra Vám budou jistě ihned k dispozici, neboť naše nové vedení má zájem na likvidaci příkoří a přehmatů minulého období. Nevím, zda budete považovat tento podnět k vyšetřování za dostatečný, ale laickému rozumu se zdá, že stačí stopy boje v ložnici a v koupelně, fyziologické příznaky smrtelného strachu, podušky, jimiž možná byla umlčována bránící se oběť, maskování zhmožděniny za pravým uchem, bolesti zubů člena ministerské stráže právě kolem půlnoci kritického dne, jeho pozdější spojení se spojovacím důstojníkem Berijovy policie, jeho záhadná smrt, pak neméně záhadná vražda majora Franze Schramma, připsaná — ale neprokázaná — západním agentům, náhlá smrt navrhovatele exhumace, poprava hlavního vyšetřujícího, falzifikát pitevního nálezu, zákaz ministra vnitra pokračovat ve vyšetřování atd. Stačí tyto naivní argumenty zdravého rozumu profesoru právnické fakulty Karlovy university, generálnímu prokurátoru Československé socialistické republiky a hlavnímu strážci legality Janu Bartuškovi k tomu, aby činil to, co bylo dávno jeho povinností? Tuto pietní otázku si klade k desátému březnu už jen málo lidí, ale právě proto je vhodné, položit ji národu, studentům a představitelům obrodného procesu, jehož ryzost budeme posuzovat spíše podle jednání v podobných případech, jako byl Masarykův, nežli podle slov o demokracii, jejichž inflační ráz nemůžeme přehlédnout.

Zdravím Vás jako svého bývalého vyšetřovatele se soudružským pozdravem a ujišťuji Vás svou případnou pomocí. IVAN SVITÁK

Pozn.: Přestože je dopis adresován bývalému prokurátorovi Janu Bartuškovi, byl by rád autor i redakce, aby k němu přistupoval s vážností, jakou si zaslouží, generální prokurátor budoucí. Neboť nejde o jméno prokurátora, ale o osobu Jana Masaryka.

JDE O BUDOUCNOST STUDENTSKÉHO HNUTÍ

Trochu světla do změti živelně se ustavujících spolků a akademických rad měl vnésti celostátní pracovní aktiv studentů, který se sešel v brněnském hotelu Slovan ve dnech 22. a 23. března. Aktiv svolávala vysokoškolská rada ÚV ČSM, která k projednání předložila návrhy struktury a programu budoucí organizace vysokoškoláků.

O vlastním jednání není třeba se rozepisovat. Jeho průběh byl totiž dost zmatený, řečníci mluvili mnohdy o tomtéž, aniž si to připouštěli. Mezi účastníky nebylo v mnohém jasno: zastupujeme fakulty nebo jsme zde jako soukromníci, máme tedy právo hlasovat a rozhodovat nebo nemáme, jaký je cíl jednání... atd. V průběhu postupně odstupovali zvolení členové pracovního předsednictva, bránící se tak nařčení z nedemokratického vedení jednání.

Hned první den překvapili svým vystoupením zástupci ze Slovenska. Jejich mluvčí přednesl „stanovisko drtivé většiny slovenských vysokoškoláků" a naznačil, že na Slovensku má být do poloviny dubna ustavena vysokoškolská organizace mající funkci odborářskou, politickou a zájmovou. Po tomto projevu bylo jasné, že slovenští kolegové přešli již od dosud velebného „kvasu" ke konkrétním činům a ostatním nezbylo, než tento fakt respektovat — a slovenské kolegy následovat.

Noční kuloárové jednání z 22. na 23. března vykonalo své v tom, že se sjednotily názory, a dopolední jednání druhý den už spělo poměrně jednoznačně k cíli. K tomu, že se vůbec přijalo nějaké usnesení, velmi přispěla účast zástupců tisku, kteří se domáhali slíbené tiskové konference.

USNESENÍ
CELOSTÁTNÍHO PRACOVNÍHO
AKTIVU STUDENTŮ

Účastníci aktivu se shodli, že je třeba vytvořit novou organizaci vysokoškolských studentů, která bude mít tyto vlastnosti:

1. vznikne mimo rámec ČSM

2. bude na samosprávném základě.

3. nevylučuje vznik dalších spolků a politických organizací

4. bude mít pravděpodobně třístupňovou strukturu.

5. k přípravě vzniku této organizace aktiv vytvořil dva akční (pracovní, přípravné) výbory, český a slovenský, které budou spolupracovat při přípravě konferencí a mají tyto úkoly:

a) vyzvat veřejně VŠR ke spolupráci a podpoře,

b) požádat VŠR, aby pro celostátní diskusi poskytla stránky časopisu Student, event. Mladé fronty a Smeny,

c) vyzvat zástupce fakult zvolených na fakultních shromážděních studentů, aby se sešli v Praze a v Bratislavě jako představitelé vysokoškoláků do doby, než se definitivně vytvoří nová studentská organizace a její orgány,

d) sezvat českou a slovenskou a pak celostátní konferenci zástupců studentů

e) připravit návrh jednacího řádu pro zastupitelský orgán v Praze a v Bratislavě

f) připravit návrhy programu a struktury studentského hnutí; oba materiály budou zpracovány a rozeslány všem fakultám do 20. dubna jako podkladový materiál k diskusi.

6. Do vzniku nových celostátních vysokoškolských orgánů je oficiální představitelkou čs. vysokoškoláků vysokoškolská rada ÚV ČSM.

7. Připravujeme jednotnou čs. studentskou organizaci na federativních principech. Federace se chápe jako federace Čechů a Slováků.

8. Žádáme veřejnost, aby podpořila návrh aktivu na zastavení volební kampaně a zrušení dosavadních volebních komisí až do novelizace volebního zákona.

Celostátní pracovní aktiv studentů, Brno, 23. III. 1968

Kromě usnesení byl přijat i tento dopis:

My, účastníci celostátního aktivu zástupců československých vysokých škol protestujeme co nejrozhodněji proti postupu zodpovědných polských míst vůči demonstracím varšavských studentů a proti jejich masovému zatýkání. Odsuzujeme způsob, jakým jsou studenti perzekvováni a jak je jim zabraňováno svobodně a demokraticky projevit svůj názor.

Prohlašujeme, že jsme plně solidární s polskými studenty a vyjadřujeme jim morální podporu v jejich boji za demokracii a svobodu projevu.

Rovněž rozhodně odsuzujeme snahy polských činitelů zneužít událostí k projevům antisemitismu.

Na závěr svého jednání přijal aktiv dopis, požadující zkrácení základní vojenské služby absolventů vysokých škol na 3—6 měsíců. Dále se v dopise žádá, aby byla dána možnost absolvovat náhradní vojenskou službu těm, kdož pro své přesvědčení nemohou sloužit se zbraní v ruce.

(dav)

Poznámka redakce: K bodu 5b uvádíme, že náš časopis vychází od č. 14 ve vydavatelství Mladá fronta. Tak jako v minulosti budeme však i nadále informovat o všem, co ve studentském hnutí děje a bude dít.

UŽ SE NA TOM PRACUJE

Podle informace člena **českého** přípravného výboru Petra Rybáře se měl tento sedmičlenný orgán sejít k prvnímu pracovnímu zasedání ve čtvrtek 28. března v Praze. Úkolem přípravného výboru je vypracovat program a strukturu budoucího českého svazu studentů. Bude se přitom vycházet ze zkušeností existujících studentských organizací v cizině a dále chce přípravný výbor zahrnout do svého návrhu zkušenosti Svazu studenstva z I. republiky a podněty ze všech fakult.

Výbor má též k dispozici magnetofonový záznam z brněnského jednání.

Již v Brně bylo předneseno několik propracovaných návrhů (spolek posluchačů filosofie Brno, Všehrd z pražské právnické faktulty, ARS filosofické fakulty Praha). Přípravný výbor chce tyto a další návrhy shromáždit, rozeslat na fakulty k připomínkám, na základě připomínek zpracovat vlastní verzi návrhu programu a struktury českého studentského svazu a tento návrh opět rozeslat na všechny fakulty k diskusi. Každý student má možnost podílet se na přípravách — stačí napsat na adresu: Přípravný výbor studentského svazu Gorkého nám. 24, Praha 1.

Zatím se počítá s tím, že výbor zpracuje svůj návrh do 20. dubna. Konference zástupců fakult z Čech a Moravy se má konat v polovině května a na ní zřejmě bude navazovat konference celostátní.

Na Slovensku pracuje samostatný přípravný výbor.

-dav-

VITA NOSTRA

BRATISLAVA

■ Obchodní domy Prior a pražské závody Bílá labuť, Dům módy a Darex, které poskytují vysokoškolákům po absolvování studia 10procentní slevu na nákup kompletního oblečení (viz zpráva v čísle 11) rozšiřují možnost zlevněného nákupu o další zboží. Jde o radiopřijímače, tranzistory, magnetofony, televizory, elektrospotřebiče pro domácnost a nábytek.

BRNO

■ Studenti VI. ročníku VUT, fakulta architektury, odeslali otevřený dopis sedmi tisícům účastníkům studentské demonstrace v Brně 14. 3. 1968. Píší: „Nepřekvapilo nás ani v nejmenším Vaše nadšené přijetí projevu profesora Meduny. Kdo by taky nesouhlasil s voláním po akademické půdě, kdo by netleskal tomu, kdo se chce zasadit o řešení problémů ubytování a stravování studentů, kdo by nesympatizoval s člověkem, který se představil jako šiřitel ducha demokracie v tomto státě a jako osobní přítel s. Špačka.

Překvapil nás však sám prof. Meduna, který není jen vysokoškolským profesorem, jak se skromně uvedl, ale už devátý rok rektorem VUT v Brně. Překvapila nás rychlost, s jakou změnil své názory na akademickou svobodu a studenty vůbec.

Pokud jsou naše informace správné, byl prof. Meduna jedním z hlavních původců drastických opatření proti účastníkům studentských Beanií v roce 1962, na které doplatilo mnoho našich studentů. Pokud jsou naše informace správné, zasadil se o komexemplární potrestání studentů z Kaunicových kolejí, kteří v r. 1964, stejně jako loni strahovští, protestovali proti častému vypínání světla ve zkouškovém období. Direktivně byly vystěhovány celé pokoje.

Pokud jsou naše informace správné, ještě na podzim loňského roku se ztotožňoval se sankcemi proti lidem, kteří se snažili vnést zdravý vzduch do našeho politického života.

Tomuto muži jste tleskali. Takovým chcete tleskat?" V Brně 18. března 1968, podepsáno 29 posluchačů VI. ročníku architektury.

■ Brněnská universita přichází s novým časopisem, svého druhu výjimečným: v dubnu vyjde první číslo vědecké čtvrtletní revue UNIVERSITATIS 68. Bude reprezentovat universitu a práci jejích příslušníků. Předpokládá se, že ročně vyjdou čtyři čísla česká a jedno číslo cizojazyčné (každé à 5 Kčs). V prvním čísle najdete rozhovor s filologem světového jména Romanem Jakobsonem, s psychologem Robertem Konečným, dále stať profesora Vanýska o lékaři a etice, doc. Macků o sociologii inteligence aj. V oddílu glosáře a zpráv se snaží revue postihnout vnitřní život university i její projevy a zásahy do mimouniversitního dění.

Přihlášky a předplatné: UJEP, Arne Nováka 1, Brno.

ČESKÉ BUDĚJOVICE

■ NA VŠZ se skupina asi třiceti posluchačů V. ročníku rozhodla vyslovit nedůvěru FV ČSM. Zažádala o okamžité svolání schůze všech studentů, na které by se volbami rozhodlo o další existenci svazácké organizace na fakultě. Zástupci posluchačů V. ročníku na této schůzi předloží konkrétní program dalšího směru studentské politické činnosti — vytvoření akademické rady, studentského parlamentu a odpovídající zastoupení budějovických vysokoškoláků v národních výborech.

■ Na čtvrtek 4. dubna připravuje ideologická komise při CFV VŠZ do sálu Klubu 17. listopadu další besedu cyklu „naše existence ve středoevropském prostoru". Tématem je osobnost T. G. Masaryka a hovořit o něm bude přední současný český filosof Milan Machovec.

OSTRAVA

■ Od prosince minulého roku existuje v Ostravě studentský Art klub. Jeho členy jsou převážně mladí lidé z posledních ročníků středních škol. Tento klub chce kolem sebe soustředit všechny mladé lidi, kteří mají zájem o jakékoliv umění, tudíž nabízí ostravským vysokoškolákům z VŠB, PF i konzervatoře možnost spolupráce. U klubu existují dvě výkonné skupiny POETICI a NOVINÁŘSKÝ KLUB.

PRAHA

■ Plenární schůze VŠE ustavila devítičlenný výbor, který připraví volby do studentského parlamentu.

■ 14. 3. 1968 se na právnické fakultě UK sešlo shromáždění studentů fakulty a založilo právnický akademický spolek, pro který se rozhodlo převzít historický název VŠEHRD.

Současně bylo shromážděním zvoleno 12členné přípravné kolegium, které podrobně rozpracuje stanovy a náplň práce spolku. Tímto se obracíme na všechny absolventy i studenty fakulty, kteří budou ochotni s novým spolkem spolupracovat a spolek podporovat.

ÚSTÍ NAD LABEM

■ 21. 3. byla svolána celoškolská konference PF, která vyslala tři zástupce na celostátní sjezd studentů do Brna (22. a 23. 3.) s těmito požadavky: 1. vytvoření akademických rad studentů (apolitických) na všech VŠ, 2. federalizací ČSM, pokud se neuskuteční, zrušení ČSM na VŠ, 3. podporu oborové organizace posluchačů PF, 4. vytvoření politické organizace studentů v tom případě, že ČSM zůstane zachováno.

■ Učební a kolejní prostory na PF jsou v katastrofálním stavu. Nezasáhne-li dislokační komise, budep ravděpodobně nutno snížit počet posluchačů na 40 procent nynějšího stavu. Také plánovaná výstavba s termínem dokončení v roce 1980 je nedostačující.

VŠEM POSLUCHAČŮM LÉKAŘSKÝCH FAKULT

Milí kolegové,

Československé centrum výměny studentů medicíny se od 16. 3. 1968 považuje za reprezentanta všech československých studentů medicíny (bez ohledu na členství v ČSM) vůči mezinárodním organizacím IFMSA a IADS. Vzhledem k tomu vás vyzýváme, abyste se vyslovili jak ke struktuře současné, a hlavně budoucí organizace studentů medicíny, tak k tomu, co by podle vás tato organizace měla dělat. Vyzýváme vás, abyste si zvolili tři zástupce z každé lékařské fakulty, kteří se sejdou na generálním shromáždění Rady 10 LF v Bratislavě 19.—21. dubna 1968. Z diskuse by měl vzejít návrh konečný, jehož realizaci bychom prosazovali vůči celostátním a stranickým orgánům a institucím, jako je ÚV KSČ, rektoráty a děkanáty LF, MŠ, VŠR atd.

Za ČCVSM

Dr. KAREL ŠPELINA, president

OPRAVA:

Omlouváme se českobudějovickému fakultnímu listu HLAS PF, který jsme v č. 12 přejmenovali na „Hlásek BS".

Redakce

Protože v naší redakci nedošlo přes dlouhotrvající diskuse k dohodě o praktickém provádění koncepce časopisu a metodě jeho řízení, rozhodl se 6. března dosavadní šéfredaktor dr. Ivan Krofta po vzájemné dohodě uvnitř redakce, že odejde ze své funkce. Spolu s ním se rozhodl odejít i jeho zástupce dr. M. Jansen.

Redakce

VADÍ-NEVADÍ

Vážím si jak nebojácně píšete a psali jste vždy, pokud jste mohli o všech problémech, které pálí nejen vás, ale celou naši společnost, prostě každého, kdo to myslí s národem a hlavně se socialismem opravdu upřímně.

Děkuji za odpověď na můj dopis k Polemice o recesi. Víte, jsem už dost starý (53 let), ale třebaže čtu hodně novin a časopisů, nejraději čtu Mladý svět a Studenta, to už netrpělivě čekám na středu, a věřte, je nás takových mnoho.

Viděl jsem za uplynulých 20 let hodně nesprávností, nespravedlností, utrpení a křivd, ale to, co jsem četl v čísle 8 Studenta v Besedě o únoru, to mi věřte vyrazilo dech. V roce 1961, tedy 5 let po X. sjezdu KSČ, kde bylo ústy nejvyšších představitelů strany slavnostně prohlášeno, že je definitivně skončováno se všemi metodami „kultu" se snižováním lidské důstojnosti, s porušováním socialistické zákonnosti, se zavíráním čestných lidí jen proto, že říkají pravdu, dochází k něčemu tak surovému, neslýchanému a docházelo k tomu až do nedávných dnů, jak ukázal případ dr. Tomáše z Karviné, zveřejněný v rozhlase. Tímto jsem byl tak otřesen, že jsem napsal dopis předsedovi Národního shromáždění s. Laštovičkovi, aby nedovolil, jako jeden z postižených metodami kultu, aby se něco podobného dnes dělo. Zároveň jsem ho upozornil na článek ve Studentu č. 45/67. Věc kasáren, zbourání, provedení a jako bývalý důstojník z povolání, jsem ho žádal, aby svým vlivem pomohl k prosazení vašeho spravedlivého, nejvýš rozumného požadavku.

VLADIMÍR HORÁK

ODPOVĚDNOST NESEME VŠICHNI

Vážená redakce,

dovolte mi několik slov k Vašemu článku „Rekriminace", uveřejněném v 10. čísle Studenta.

Článek je věcný, je k němu mnoho faktů, ale jedno mi v něm přece chybí: REZOLUCE. Byly jich tisíce a schvalovaly je miliony lidí. Na jedné z těchto rezolucí žádajících „co nejpřísnější tresty pro zrádce a nepřátele lidu" je i můj podpis. Dík těmto rezolucím mohli tehdy soudci jménem lidu odsuzovat k trestům smrti a mnohaletému žaláři nevinné lidi. Nevím, kam se tyto rezoluce poděly, snad jsou také v oněch uzavřených archívech. A jsou mezi nimi možná i takové, které žádají nejpřísnější trest pro „zrádce a špióna Eduarda Godstückera". Ano, na politických zločinech let padesátých má podíl celá naše tehdejší veřejnost. Jedinou naší omluvou může být snad to, že jsme tehdy věřili straně víc než sobě, víc než vlastnímu rozumu. Když strana označila Ottu Šlinga za zrádce, neříkali jsme: „Tomu nevěříme, vždyť přece tam, kde byl n á š Šling, bylo vždycky nabito, protože nám dovedl promluvit z duše," ale rozhořčovali jsme se: „Jak se ta krysa mohla tak přetvařovat!" Je to smutné, ale je to tak. Možná, že byli lidé, kteří nevěřili a protestovali proti takovým obviněním, já o nich však nevím.

Tolik k Vašemu článku, abyste pochopili proč „někteří lidé říkají, že rekriminace nikomu neprospějí. Že není správné žádat odplatu."

Zdravím Vás a přeji Vám, abyste se pravdy přece jenom dobrali.

Věra Gregorová

OMLUVA A SOUVISLOST TÉ VĚCI

Život na nás záludně chystá rozličné paradoxní situace, které pak musíme zasmušile řešit. Napadli jsme a pohaněli v Doučovacích kroužcích slušnou řádku osob. Napadli jsme je, protože je máme za nepřátele nejen nás, ale za nepřátele vůbec, nepřátele an sich. Ukázala se to být pravda, nebo doposavad se k našemu velikému žalu nikdo z těch osob neozval, nikdo se nepřišel obhájit, nepíše nám František J. Kolár, nepíše nám Jan Zelenka CSc., šéfredaktor Květů, nepíšou nám „konzervativní síly naší společnosti", které jsme přátelsky pozvali pod ochranné perutě Doučovacího kroužku, nepíše nám Hradecký, nepíšou nám ostatní.

Ale stalo se, co jsme nezamýšleli. Ozval se básník Janík, který nikdy nebyl tím, koho především jsme chtěli pohanět, o kom jsme chtěli vesele pojednat. Přišel do redakce a cítil se postižen a my lektoři se zamýšlíme a najednou shledáváme, že právem, že jsme byli neseriózní. I nadále si sice budeme myslet, že jeho verše nejsou dobré a nebudeme toto smýšlení tajit, ale budeme si také myslet, že dobrých básníků je velice málo a že jméno pana Janíka nikterak nepatří do shluku jmen, prezentovaných panem šéfredaktorem Květů Zelenkou, neboť pan Janík je slušný člověk. Otiskl básničku v tzv. „Literárních novinách pod vedením Jana Zelenky", ale to je věc jeho svědomí.

A tak je nyní na mně, abych dal pravdě, co její jest, abych přiznal popletení záměru. Pokud jsem něco zamýšlel kratičkou zmínkou o básníkovi Janíkovi, mínil jsem jen to, že jeho básně nemám za dobré. Takové je mé mínění a mrzí mě, že se jeho jméno mou nedbalostí ocitlo v souvislostech, s kterými nemá nic společného.

Paradox situace přivodil, že se ozval ten, o koho naprosto nešlo a jeho hlas mě přinutil rozvážit věci a omluvit se. I napříště však budu věřit, že ti druzí, například Kolár, zůstanou mlčící a pokud nezůstanou, promluví rázně o demokracii. Takový už je běh světa.

Karel Steigerwald

ZA TÝDEN V ČÍSLE 15. ČTĚTE:

Dopisem Günthera Grasse A. Novotnému začínáme otiskovat polemiku významného západoněmeckého spisovatele s Pavlem Kohoutem ● Rozhovor s paní Šlingovou, závěrečnou část seriálu „Ženy s podobným osudem" ● Odpovědi tří rektorů — vysvětlení jejich listopadového stanoviska ke strahovským událostem ● Možnost volby? (2) O čs. straně socialistické ● Miguel de Unamuno — Interpretace dona Quijota

STUDENT

Vychází ve vydavatelství Mladá fronta. Redaktoři — Dagmar Bendová, Miloš Beneš, Petr Feldstein, Petr Hodan, Ladislav Kadavý, Miroslav Klominek, Tomáš Pěkný, Karel Šmíd (zastupující šéfredaktor), Hana Vondřichová, Helena Votrubová.

Adresa redakce: Praha 1, Staroměstské nám. č. 17, tel. 22 02 63. Tiskne Mír, Praha 1, Panská 8. Redakce nevrací nevyžádané rukopisy. Rozšiřuje a objednávky přijímá PNS. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, odd. vývozu tisku, Praha 1, Jindřišská 14. Předplatné ročně 52 Kčs, čtvrtletně 13 Kčs.

JAK ČÍST NOVINY

student 2

■

A) Před demokracií. Jedním z hojně užívaných prostředků zde bývá tzv. potouchlost, jinak také ironie. Její princip spočívá v tom, že se zcela vážně říkají věci, o nichž se předpokládá, že všichni znají jejich nepravdivost a že si tedy tento text „přeloží" do pravého opaku. Aby se takovýto text dal vůbec rozlišit od podobně znějících textů míněných potouchle, nehovoří autor takovéto potouchlosti obvykle dialekticky, nýbrž čistě kladně, čímž se, jak je zřejmé, od ostatních nepotouchlých textů právě odliší. Dobrým příkladem takového potouchlého textu může sloužit článek Petra Feldsteina Š t ě p á n e ze Studenta 51—52/67. Je třeba přiznat, že i nadřízený orgán tento text pochopil, na rozdíl od některých čtenářů t. l., v jeho správném, tj. potouchlém smyslu. Šéfredaktor t. l. dr. Krofta byl jím pokárán a bylo mu vytčeno, že se tímto článkem dopustil „útoku proti straně". Tato silná slova snad uspokojí pana V. S. z Dubí u Teplic, který ve svém dopisu redakci mj. napsal: „Věřte mi, že i já jsem ochoten si nechat rozbít hlavu pro novou věc a že mě mrzí, hlásí-li se k ní dnes i lidé typu vašeho kolegy P. Feldsteina, který dobu perzekuce LN považoval za nejvhodnější k uveřejnění oslavného článku na dr. Zelenku."

■

B) Za demokratického procesu. Způsob psaní a z něho vyplývající způsob čtení novin je směsicí výše uvedeného postupu A a postupu C, o němž viz níže.

■

C) V demokracii. Jelikož v této fázi docházejí hlasu i jednotlivci jako jednotlivci, dovolte mi na chvíli vžít se do právě takového jednotlivce a mluvit za sebe. Od druhého do sedmého čísla letošního Studenta vycházely mé rozhovory se šesti mými přáteli pod názvem V l c i & b e r á n c i. Jelikož mým přítelem není (teď, v hypotetické demokracii, už bez potouchlosti) dr. Zelenka, CSc., nedostal jsem žádné anonymní ani podepsané dopisy. Nicméně z několika stran se mi doneslo, že mnozí i mladí lidé vyjádřili podiv nad tím, jakým pochybeným osobám dělám slávu. Vysvětluji si toto neporozumění tím, že jsem na přechodu mezi fází A a B použil metod příslušejících fázi C — či metod, o nichž se domnívám, že by jí měly příslušet. Domnívám se totiž, že hlavním posláním publicistiky ve fázi C je u s v ě d č o v a t. Usvědčovat jednotlivce i celé instituce z toho, že jsou tu lepší, tu horší, než jakou mají sami(y) o sobě představu. Jde-li jmenovitě o interview, soudím, že hlavním úkolem interviewujícího je klást takové otázky, jež by právě odpovídajícího mohly usvědčit nejpřesvědčivěji. Protože jsme ale (hypoteticky) ve fázi C, je nezbytnou podmínkou, aby se ke každému interviewovanému přicházelo bez jakýchkoli předběžných soudů o něm — a pokud si je nemohu odpustit, měl bych je alespoň pro věc interviewu odložit.

Pokud se tento záměr podaří, klade ovšem takto vytvořený interview nároky na čtenáře ve fázi A a B neobvyklé. Nepředkládá se mu totiž text obsahující všem známé nepravdy (ať už potouchle či nepotouchle míněné), aby s nimi nesouhlasil, ani se mu nepředkládají opět všem známé pravdy, aby s nimi souhlasil (jak tomu obzvlášť bývá ve fázi B.) Klade se před něho jakýsi diagnostický materiál, který má on sám teprve posoudit. Cílem už není ani óda, ani zatracení, nýbrž demokratická diskuse, jež se, to si přiznejme, neobejde bez vlastního přemýšlení.

Domnívám se, že jedinou reálnou možností, jak fázi C konečně nastolit, je jednat co možná nejvíc tak, jako by už tu byla. Na otázku, jak jsem to vlastně myslel, m u s í m vždy odpovědět, že n i j a k. J e n o m jsem chtěl ukázat pravdu. Jenom jsem chtěl uvést čtenáře ve zmatek právě takový, v jaký uvedla ta která skutečnost mě.

Tyto poznámky považujte také, prosím, za úvod k rozhovorům se stranami Národní fronty, jež v tomto a několika dalších číslech povede spolu s Tomášem Pěkným pod názvem M o ž n o s t v o l b y

Bohuslav Blažek

Podvědomý pocit STRACHU HRŮZY NELIDSKOSTI

/ HOVOŘÍME SE STUDENTEM PAVLEM DVOŘÁKEM ZRANĚNÝM PŘI STRAHOVSKÝCH UDÁLOSTECH /

S náměstkem ministra vnitra plk. dr. Jindřichem Thonem, s nímž jsem o strahovských a jiných ostudných událostech neoficiálně hovořil, jsme se v jedné věci shodli: Že stejně jako mezi novináři, i mezi příslušníky VB existuje mnoho nečestných a slušně řečeno, sprostých a vulgárních lidí. Na rozdíl od některých příslušníků VB, kteří svou „osobnost" prosazují obušky, používají novináři jiných zbraní.

Znám řadu novinářů, kteří v padesátých letech, nikým neovlivňováni, poškodili novinářskou čest. Znám členy aparátu ministerstva vnitra, generální prokuratury a ÚV KSČ, kteří se domnívají, že krev, která na jejich rukou zůstala z padesátých let, lze smýt v náhlém podporování demokratizačního procesu. Prosím proto čtenáře, aby diferencovali i mezi velmi neoblíbenými pracovníky VB.

Přesto však nesouhlasím s tím, že bylo, jak říká ve svém vyjádření ministr vnitra, za brutální zásah proti studentům postiženo sedm příslušníků VB. Ne proto, že jich bylo jen sedm, sedm anonymních lidí v uniformách, které představují orgán tolikrát zneužitý některými pracovníky stranického a státního aparátu proti veřejnosti, již původně měli a chtěli chránit. Na vysokoškolské konferenci KSČ v Praze bylo jasně řečeno, že represím proti studentům byli přítomni soudruzi Havlín a Podroužek z ÚV KSČ. Jsem přesvědčen o tom, že stejně jako jiní členové stranického aparátu budou pozvedat svůj hlas ve prospěch demokratizace, jejímuž potlačování nedávno přihlíželi.

A proto se domnívám, že i tento rozhovor, pro který jsem si za Pavlem Dvořákem, studentem elektrotechniky, jel až do Turnova, má ve Studentu své místo. Nejen proto, že je P. D. ještě dnes ve stavu pracovní neschopnosti následkem „monologu", který k němu měl příslušník VB, ale též proto, že oficiální stanovisko ministra vnitra, které bylo publikováno v tisku dne 12. března 1968, není přesné. A také proto, že kdyby bylo dáno místo v hromadných sdělovacích prostředcích jen jedné straně, byla by demokratizace, které hrozně fandíme, formální. Z. K.

Jsem Pavel Dvořák a studuji V. ročník silnoproudé elektrotechniky.

● *Studoval jsi snad...?*

Ano, teď jsem přerušil a do V. ročníku nastoupím znova 1. října.

● *To přerušení je následek strahovských událostí, jak jsem informován. Řekni mi prosím, jak to vůbec na Strahově vypadalo, jak jsi se účastnil těch událostí a jak došlo k tvému zranění.*

Já jsem do těch událostí přišel dost naráz. My jsme byli předtím týden na exkurzi. Když jsem přijel potom na Strahov, byla už situace taková, že pokaždé, když zhaslo světlo, bylo slyšet výkřiky, nadávky, a z oken létaly zapálené papíry. V úterý byla schůze kolejní rady, kde zástupci tisku měli být se situací na celém areálu seznámeni. Ten večer se svítilo celkem slušně až do devíti hodin. Pak nastala tma. Okamžitě se ozvalo nadávání, pískání, a zase zapálené papíry, a pak se objevila dost velká skupina lidí na areálu. Později jsem se dozvěděl, že to bylo zvykem už předtím. Když zhaslo světlo, tak určitá část lidí odcházela vždycky buď do pražských hospůdek nebo do nějakých dalších zábavných podniků. Tento večer skupina rostla a rostla a ozvaly se výkřiky: Pojďte všichni ven!

Byla to celkem legrace, řekl jsem si, co bych se tam nešel podívat. Šel jsem. Utvořil se průvod a ten obešel všechny bloky za pokřiku: Pojďte všichni ven, chceme světlo!

Tam to začalo.

Průvod vyšel před Bránu borců, nejdříve se chtěl zatočit směrem doleva, jak je stanice trolejbusu. Ale hned se otočilo a šlo se zpátky kolem Stadiónu dolů na Dlabačov za provolávání: Chceme světlo! Byla tam spousta hudebních nástrojů, někde se jako provozovala takzvaná „konkrétní hudba". Za stálého provolávání: Chceme světlo, chceme studovat! se došlo až na Pohořelec, kde mělo čelo průvodu tendenci zatočit k Loretě a na Hrad. Ale okamžitě se tam objevilo několik studentů, kteří ty horké hlavy uklidnili a vrátili je, takže se šlo Úvozem a do Nerudovky. Když jsme byli v Nerudovce, dostal jsem se dost dopředu, a tam už shora přijelo několik pohotovostních vozů Bezpečnosti. Když jsme přišli na náměstíčko, myslím, že se jmenuje Mariánské, bylo zataraseno na obou stranách pohotovostními vozy. Tam došlo k prvnímu setkání.

Několik studentů vysvětlovalo, proč ta demonstrace je, že to je kvůli nepořádku. Příslušníci říkali, podívejte se, je už pozdě, zkrátka něco asi v tom smyslu. Vyberte si pár lidí a my s nimi půjdeme na příslušná místa, a tam můžete své stížnosti přednést. Samozřejmě se na to spustil hurónský smích, protože by člověk musel být opravdu hodně naivní, aby na tohleto skočil. Bylo jasné, jak by to dopadlo. Ti lidé by byli okamžitě označeni za organizátory celé akce a byli by třeba vyloučeni ze školy, nebo nevím, co by se s nimi stalo. Jako se to stalo s těmi, kdo byli označeni za organizátory majálesu a podobných akcí. Takže k tomu návrhu nemohla být z oprávněných důvodů důvěra.

Když jsem o tom později přemýšlel, přišel jsem na to, že kdyby majáles a tyhle věci nebyly, tak bych se sám přihlásil. Protože na Strahově jsem byl tři roky, takže jsem věděl, jak to tam vypadá.

● *Nebál by ses toho, že to s tebou dopadne jako s ostatními iniciátory, jako byl třeba Müller nebo další?*

Já bych se toho odvážil jenom za takové situace, kdyby se tyto přehmaty nikdy předtím nestaly. Třeba majálesy. Věděl jsem, že spousta lidí, kteří se tam náhodou dostali, to odnesli nepěkným způsobem.

● *Víš o nějakých konkrétních případech?*

No vím o tom. Ležel jsem v nemocnici s jedním chlapcem, který dělal průmyslovku, byl na posledním majálesu zatčen a byl z průmyslovky na základě toho vyloučen. Teď pracuje myslím v Tesle Karlín. Já jsem na žádném majálesu nebyl, raději jsem se účastnil nějaké akce doma v Turnově, kde nebezpečí nehrozilo. Je to menší město, méně lidí...

● *Ale vraťme se ke Strahovu...*

Já jsem věděl, že na nabídku VB nikdo nepřistoupí. Chvilku jsme tam stáli, byla nás plná Nerudovka. Nakonec jsme uznali, že příslušníci VB mají pravdu, bylo deset hodin, uvědomil jsem si, že je to fakt, ruší se pořádek, křičí se, půjdem spát. Ostatní se také otočili, šli jsme zpátky, tam se to všechno zchumlalo, takže jsem se dostal zase na druhý konec. Ale vraceli jsme se. Bez nějakých deliktů, konfliktů, aspoň já jsem nic neviděl. Šli jsme Nerudovkou, auta Veřejné bezpečnosti projížděla prostředkem a zatlačovala nás na chodník. Pak se to vysvětlovalo tím, že jsme blokovali dopravu. Já bych chtěl najít jediného řidiče, který si na to může stěžovat. Dopravu blokovaly pouze vozy Veřejné bezpečnosti dole na tom náměstí, ale my jsme všechny vozy, které chtěly projet, bez jakéhokoliv zdržení pouštěli. Sice tedy musely trošku zpomalit, aby náhodou někoho nezachytily, ale nikdo si nestěžoval. Veřejná bezpečnost toto později uváděla jako příčinu svého zásahu.

Dostali jsme se až nahoru. Cestou ale bylo několik studentů zatčeno jako iniciátoři.

● *Hovořilo se také o tom, že příslušníci VB svými vozy tlačili průvod, aby návrat do kolejí byl rychlejší...*

Tou silnicí z Dlabačova nahoru projížděly vozy, a když tam byl někde shluk lidí, strkaly je, až uvolnily cestu. Mně se to nelíbilo, protože průvod se vracel zcela dobrovolně. Bez jakéhokoliv odporu. Nelíbilo se mi, že ty vozy projížděly velkou rychlostí, všichni jsme byli nacpaní na chodníku. Někdo mohl sklouznout, spadnout pod auto, nevím, co by se stalo. To jsou, myslím, detaily, které potom navodí celou tu situaci rozhořčení. Věřím, že kdyby tohle nebylo a kdyby nikdo nebyl zatčen, že by se studenti pokojně vrátili do kolejí a byl by konec.

● *K čemu došlo nahoře?*

Pár lidí zjistilo, že několik studentů sedí v autech. Zástupce kolejní rady Durčák vyjednával jejich propuštění, zase znova musel vysvětlovat, o co jde, protože během cesty tam byly poznámky. — No, my víme, jaké světlo chcete, je to politická demonstrace, protistátní, zase študenti něco chtějí! Durčák znova vysvětloval, proč ta demonstrace byla, že to není nic politického, to zdůrazňoval hlavně. Mezitím jsme se totiž dověděli, že na Hradě bylo nějaké zasedání nebo recepce. Vysvětloval, že ti studenti, kteří byli zatčeni, nejsou žádní iniciátoři, protože ta akce byla spontánní. Že tedy nemá význam je zatýkat.

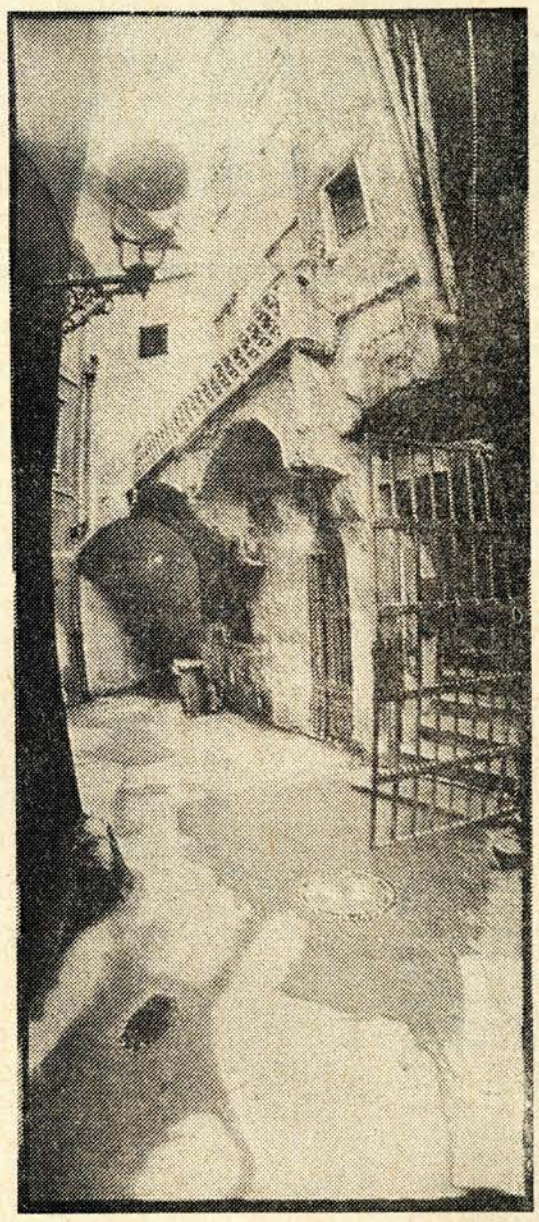

SNÍMEK PETRA HODANA

To trvalo možná půl hodiny, mezitím docházelo k drobnějším kontraverzím, někdo ze studentů nadával příslušníkům, a ti zase honili studenty, ale nebylo to zatím nic vážného. Durčák žádal, ať příslušníci Veřejné bezpečnosti zadržené studenty propustí. A zato jim slíbil, že se vrátíme pokojně do kolejí. Já jsem šel zpátky, většina studentů už byla na svých blocích. A vtom jsem slyšel, jak někdo křičí: Ještě jednoho mají, nechtějí ho pustit. Samozřejmě, na to se celá masa lidí obrátila zpátky, a teď teprv se začalo křičet. Příslušníci se nejprve snažili nějakým způsobem to rozehnat, ale protože jich bylo poměrně míň, nasedli a odjížděli pryč. Celý průvod, celá ta obrovská masa, se valila zpátky na Dlabačov do té zatáčky. Tam už docházelo k tomu volání Gestapo! ze strany studentů, a ze strany Bezpečnosti k těm výrokům, které myslím jsou dostatečně známé.

● *Můžeš mi je zopakovat?*

No totiž... To je dost neslušné, takže to... to nebudu jaksi, nebudu to radši říkat, a bylo to myslím použito proti děvčatům. Vím, že tam jeden z těch příslušníků nadával někomu do kurev, a Pojďte, my vás zmlátíme, a My vám dáme světlo... Prostě takové drobnosti. Potom přijely pohotovostní vozy, dva robury. Nevím, kolik příslušníků z nich vyběhlo. Ale v noci to vypadalo, když se valili proti nám, dost hrozivě. Všichni se dali na útěk. Já jsem běžel dost rychle, protože jsem viděl, že to vypadá dost špatně, a nechtěl jsem se prát. Byla nás tam tedy taková převaha, že bychom ty příslušníky museli zatlačit, pokud by nepoužili prostředků hodně drastických. Byli bychom je — jak se říká — umlátili čepicema. Myslím, že si to uvědomila velká většina studentů. Když jsme doběhli k Bráně borců, příslušníci se tam zastavili, přijeli k nám, a tam někdo ze studentů dal návrh, abychom si sedli. Tak jsme si sedli tam, kde je vjezd na areál. Většina z nás se totiž domnívala, že půda areálu je akademická půda. To znamená nedotknutelná. Ovšem to byl velký omyl, protože okamžitě příslušníci začali studenty, kteří seděli na zemi, mlátit. Samozřejmě to byl ten největší impuls.

Tady došlo podle mého názoru k největšímu přehmatu, protože studenti, když seděli na zemi, nemohli přece fyzicky napadat příslušníky VB. Ať někdo zkusí házet kamení vsedě! Tady nedošlo k žádným napadením příslušníků, něco se tam sice provolávalo, například Nestřílejte! Ale proto snad nemuselo dojít k tomu, že příslušníci začali studenty, kteří seděli v první řadě, mlátit.

● *To je fackovali, nebo použili obušků?*

Použili obušků. Ve chvíli, kdy podle našeho názoru jsme seděli na místě, nebránili jsme dopravě, nemohli jsme rušit noční klid, protože tam široko daleko nikdo nebydlí. Bylo tam pár jedinců, kteří si to nechtěli nechat líbit, ale velká většina se dala na ústup. Já jsem doběhl až na kolej, před kterou se mezitím další skupina příslušníků dostala asi nějak okolo. Když jsem dobíhal ke koleji, a běžel jsem dost rychle, tak už před vchodem byla velká skupina. Já jsem prošel nenápadně a dostal jsem se na pokoj. Vrátil jsem se však hned zpátky, protože jsem si uvědomil, že tady o něco už jde a že bude dobré to vidět. Stáli jsme na schodech nahoře a dívali jsme se, jak se to u 8. bloku řezalo. Pokud někde byla skupina studentů, tak se celkem nic nedělo, ovšem pokud byl někde jen jeden student, byl okamžitě pronásledován, honěn, takže se někteří studenti nedostali na svůj blok a schovali se jinde.

● *Viděl jsi některé brutální zákroky příslušníků Veřejné bezpečnosti?*

Já jsem osobně viděl ještě v průběhu v zatáčce u stadiónu, jak tam jeden z příslušníků... já nevím, jestli to právě bylo u těch zmíněných dvou děvčat.

● *A tys viděl, jak proti nim zasahoval?*

Viděl, jsem, že je bije obě obuškem.

● *Viděl jsi ještě nějaké zákroky?*

Jednomu studentovi najeli na nohu autem, a on skákal po jedné noze, to už bylo potom, jak jsme tam seděli, a už se to rozehnalo. Nohu měl pohmožděnou, jak jsem se pak dozvěděl. Tam byli tři příslušníci, stáli u auta, a on po té jedné noze k nim doskákal a říkal: Podívejte se, co jste mi udělali! A jeden příslušník do něj hrubě strčil a on málem upadl.

● *Tys ale také neodešel bez následků. Byl jsi zraněn. Jak k tomu došlo?*

Tam to vypadalo tak, že na schodech byla provolání, jako Jděte domů, a potom někdo volal: Tady někdo někoho znásilnil! Další se ptali: Koho? Demokracii! Nato to začlo: My vám dáme demokracii! Stál jsem ve dveřích, tak jsem stačil utéct. Někdo ty dveře zavřel, takže oni dovnitř nešli, protože studenti drželi kliku. Potom šest příslušníků přecházelo nenápadně kolem schodiště, najednou se otočili a rozeběhli se nahoru po schodech. To byla vteřina. Začali se cpát dovnitř a mezitím nás začali stříkat tím slzným plynem. Samozřejmě jsem hleděl, abych se dostal bez úhony dovnitř. Dával jsem pozor, abych náhodou nepřišel o brýle, protože bez nich bych byl úplně vyřízený, nic bych neviděl, tak jsem se jen zdržel a jen jsem zašel za dveře.

Pak jsem dostal ránu obuškem do hlavy, na pravou stranu, tam jsem měl pak pěknou boulíčku, a hned nato jsem pak dostal druhou ránu.

Potom se mi udělalo skutečně světlo.

Viděl jsem hvězdičky a čtverečky, a různé spirálky. Cítil jsem, jak mi poklesla kolena, nedokázal jsem se udržet na nohou, viděl jsem podlahu, a pak se nepamatuju...

Nemoh jsem zřejmě upadnout, protože nás tam bylo spousta. Tam je před vrátnicí na koleji mezi dveřmi dost malý prostor. Pak jsem se trošku probral. Někdo mě podpíral, tekla mi krev přes oči, přes brýle, neviděl jsem, neslyšel jsem. Někdo mě odvedl nahoru do třetího poschodí do umývárny, tam jsem si tu krev s hlavy omýval a pod studenou vodou jsem trošku přišel k sobě. Aspoň jsem viděl, kde jsem... Pak jsem si šel lehnout, protože mě strašně bolela hlava, a nebylo mi zrovna dvakrát dobře.

Druhý den, když mi bylo čím dál hůř, tak mi kamarádi říkali, že bych měl jít k lékaři, že by to mohlo být vážné. Byl jsem nejdříve na Strahově na poliklinice, a odtud jsem byl poslán na odborná vyšetření do Spálenky, a v pátek jsem byl přijat do nemocnice Pod Petřínem.

● *Jaká byla diagnóza?*

No diagnóza — jednak nějaká ta tržná rána na hlavě, otřes mozku, otřes labyrintu a vnitřní krvácení do labyrintu. Byl jsem na zkouškách vestibulárního ústrojí a na sluchových zkouškách a zjistilo se, že je tam nějaká porucha. V nemocnici byly ještě zjištěny další příznaky, které byly zřejmě ve spojitosti s poškozením krčního obratle nebo s jeho vybočením, nevím, o co přesně šlo. To potom zjistil neurolog při odborných prohlídkách.

● *Tvoje léčení trvá už dlouhou dobu. Jak se cítíš teď?*

Z nemocnice jsem odcházel po sedmi nedělích, těsně před vánocemi. Tam jsem se cítil dost dobře. Ovšem potom, když jsem přišel do normálního prostředí, tak se ukázaly další příznaky, na které měl vliv otřes mozku, i psychický otřes.

Pro mne byla celá záležitost dost otřesná. Mám z toho všeho jenom podvědomý pocit něčeho úplně hrůzného. Když si na to někdy vzpomenu, tak to u mne vyvolá skutečně pocity strachu, hrůzy, nelidskosti. Totiž oni jsou lidé, kteří se na to budou dívat asi tak: poprali se tam, no dobrý. Ovšem tady jde o to, že já osobně jsem se vždycky snažil vystupovat spravedlivě, snažil jsem se jednat spravedlivě, nikdy jsem se s nikým nepral, protože násilí považuji za nedůstojné. A právě proto to na mne zapůsobilo strašně depresívně, celá tahleta událost. I to, že k tomu vůbec mohlo dojít.

Jinak jsem stále ještě pod lékařskou kontrolou, ten otřes mozku podle poslední kontroly nenechal žádné následky. Zbývá jedině poškození krčního obratle, protože tím mým krkem se nedá otočit doleva, je cítit, že to vadí. Byl jsem upozorněn, že se tahle věc může dočasně upravit, ovšem že třeba v pozdějších letech to může mít dost nepříjemné následky. Že se tam třeba udělají nějaké výrůstky. Na další kontrolu mám jít během března k docentu Vahalovi, který usoudí, do jaké míry jsem zdráv. Zatím mám často bolesti hlavy a příznaky, které jsou pro můj případ normální. Ovšem tady jde o to, jak vše bude pokračovat, protože vím, že se tyto věci mohou ozvat až třeba po pěti po deseti letech.

● *No, snad to všechno dopadne dobře.*

Já doufám, že to bude v pořádku. Je jenom jediná věc, která asi nezmizí, to je ten pocit psychického otřesu.

● *Bez následků nezůstalo ani tvé studium. V souvislosti s tím a s náhradou škody jsi tu prý měl zajímavou návštěvu...*

Po telefonickém upozornění přijel major Dobiáš s majorem doktorem Křivánkem z ministerstva vnitra. Oznámili mi, že ministerstvo vnitra přebírá za následky mého zranění veškerou odpovědnost. To znamená jak finanční úhradu bolestného za újmu na zdraví, tak náhradu ušlého zisku, protože tím, že se mi studium o rok prodlouží, přijdu vlastně o roční výdělek. Tak to všechno mi bude nahrazeno i s tím, že kdyby se případné další následky zranění někdy v budoucnosti objevily, i za tyto následky bere ministerstvo vnitra plnou odpovědnost.

● *Poslední otázka: Jaký je tvůj názor na zprávu vládní komise o chování příslušníků VB při strahovských událostech?*

Byla velice stručná, co je tam napsáno, je pravda. Ovšem, já jsem také očekával, že budou uvedena jména těch, kdo za ty nepřiměřené tvrdosti nesli odpovědnost. Je tady určitý delikt, který se nějak musí řešit. A to jsem právě ve zprávě naprosto postrádal.

Děkuji ti za rozhovor.

Ptal se Zdeněk Kárl

Turnov, 8. 3. 1968.

Leszek Kołakowski

RAAB ANEB OSAMĚLOST PRAVÁ A PŘEDSTÍRANÁ

Kniha Jazuova referuje o známé špionážně-hudebně-mravnostně-řeznické aféře, která se udála v městě Jerichu. Bůh totiž tehdy ujistil Jozua, že dobude města Jericha – a také jiných území. Jozue se však přesto, neznámo proč, s tímto slibem nespokojil – ačkoliv si mohl klidně lehnout a spát, jelikož vítězství měl už jisté – a než přistoupil k obléhání, poslal do města pro všechny případy dva agenty výzvědné služby, bohatě vybavené místní měnou, jak to v takových případech bývá zvykem. Byli to mladí chlapci, docela bystří, ale poněkud lehkomyslní. Sotva vstoupili do města, rozhodli se okusit leccos z oněch slastí civilizace, které u vojska v poli dlouho postrádali, večer se s kapsou dobře napěchovanou vypravili do ulic hledat domy s červenou lucernou, jichž bylo několik v tomto městě, pověstném svou vysokou kulturní úrovní. Hledaný objekt brzy našli a – vedeni nadpozemskou inspirací – objevili jistou dámu jménem Raab. Byla to žena nepříliš morální, jelikož si právě vydělávala na živobytí prodejem svých tělesných půvabů. Žel, půvaby postupně vadly, tlustá Raab byla už žena obstarožní, pracovala za nižší sazby pro zákaznictvo z chudších vrstev a její výdělky byly čím dál hubenější. Oba chlapci si však po útrapách táborového života moc nevybírali, i stárnoucí hetéra se jim zalíbila. Jakmile si jen trošku popili, dostali chuť se vytahovat a záhy jí vyzradili své špionážní úkoly. Když se vztpamatovali, bylo už pozdě: Raab je měla v hrsti. Úpěnlivě ji prosili o slitování, avšak dámám této profese se příliš zřídka dostává slitování, než aby je měly rozdávat svým bližním. Raab rychle uvažovala: „Je téměř jisté, že nepřítel město obsadí, neboť je mi známo, že mají Boha za spojence. Teď je tu alternativa: buď předám špióny policii, získám si zásluhu před knížetem a projevím věrnost městu, uchystám si však záhubu po vstupu nepřátel; nebo je schovám u sebe a vyžádám si pak ochranu a výhody od okupantů, ale do jejich příchodu riskuji život. Je sice pravda, že přechováváním nepřátel zrazuji město a knížete, ale tyto skrupule si mohu klidně odpustit: nejsem mnoho povinována rodnému městu, které mi vždycky plilo do obličeje, a které mě beztak – i kdyby se zachránilo – nechá za pár let umřít hlady. Stejně jsem tu naprosto osamělá, jako v pustém městě. Necháme-li tedy stranou bájení moralistů, mám tuto volbu: buď riskovat v několika nejbližších týdnech smrt nikoliv jistou, nebo jistou smrt, ale až po dobytí města. Není to volba snadná, protože smrt jistá má tu přednost, že se odvleče, kdežto ta druhá sice není jistá, ale riskuji ji hned v tomto okamžiku. Mezi nejistým okamžitým zlem a jistým zlem budoucím nelze volit racionálně. Zvolím tedy naslepo: zachráním špióny. Pár neděl strachu, ale potom – to bude život! Kožichy, šperky, rozinky s mandlemi, každý den, výpravy do opery – a možná, že se některých z jejich náčelníků se mnou ožení... Pro tyhle divochy jsem ještě pořád příliš dobrá."

Po těchle úvahách Raab uzavřela s vyzvědači dohodu: schová je, a pak jim umožní útěk, a zato bude s celou rodinou ušetřena, až Jozuovo vojsko dobude města. Smluvili si poznávací znamení, a tím škončila špionážní a mravnostní část příběhu.

Potom přišla část hudební. Plán obležení města vypracoval podrobně Bůh a Jozue přesně plnil směrnice. Místo aby přitáhl obléhací stroje a katapulty, jak velel zdravý rozum, zorganizoval dechovou kapelu ze samých kněží a nařídil, aby mašírovala kolem městských zdí a vyhrávala vojenské pochody; vzadu nesli archu úmluvy, vpředu pochodovaly vojenské jednotky. Kněží foukali na trumpety celý den po sedm dní, padali vysílením a většina z nich dostala rozedmu plic a zánět hrtanu – neboť kněží jsou také lidé. Vojáci z obléhajících oddílů reptali v domnění, že jejich vojevůdce je nutí dělat blbiny. Jerišští se jim ze zdí posmívali a mysleli si, že se jejich nepřátelé houfně zbláznili. Ale směje se ten, kdo se směje naposled. Sedmého dne kapela zadula ze všech sil, až kněžím povylezly oči z důlků a současně celá armáda na povel zařvala tak hlasitě, že se městská opevnění zázračným způsobem zřítila a rozpadla na prach.

Teď začala řeznická část příběhu: vojáci na rozkaz Boha vtrhli do města a pobili tam, jak vypráví Písmo, „všecko, což bylo ve městě, od muže až do ženy, od dítěte až do starce a až do vola, dobytčete i osla." Nalezené poklady si vzali kněží a celé město bylo spáleno kromě jednoho domu. Byl to dům Raab. Armáda splnila slib, daný nevěstce, ušetřila její obydlí, nábytek a rodinu. Několik důstojníků ji oloupilo o ctnost, ale Raab je stížnostmi na velitelství donutila zaplatit.

Potom celé vojsko odtáhlo a Raab se s pláčem vrhla na zem. Zůstala sama v liduprázdném městě, v jediném zachovalém domě, uprostřed zřícenin, mrtvol, prachu a čmoudu spáleniště, sama, bez přátel, bez ochrany a bez zákazníků. Kožichy nebyly, šperky nebyly, žádné rozinky s mandlemi, žádná opera, žádný náčelnický manžel. Nic nebylo, jen osaměly, jalový život v pustině. A to byl konec.

Jedna věc je v tomto příběhu na uváženou: fyzicky je naprosto nemožné, aby křik a zvuk sedmi trumpet způsobil zřícení pevnostních zdí, je tudíž jisté, že to byla událost zázračná. Když však Bůh stejně musel dělat zázrak, proč potom nařídil, aby celá armáda po celý týden dřela a šaškovala a aby kněží přišli nejen o zdraví, ale i o autoritu mezi lidem – neboť kdo si bude vážit kněze z dechovky? Proč? Ptám se a nalézám dvě možná vysvětlení: buď má tak vášnivě rád vojenské pochody a chtěl si jich poslechnout pěknou porci, nebo to byl prostě acte gratnit, čistě surrealistický žertík, který ztropil svým podřízeným. V druhém případě prokázal značnou dávku smyslu pro humor, jelikož však znám jeho povahu, podezírám, že šlo o onen první důvod. Bohužel – je to smutné, když někdo tak vlivný má takové záliby! Skutečně – i později dělal vše, aby mohl poslouchat vojenské pochody co nejčastěji, dodnes ho to nepřestalo bavit.

A zde jsou některá ponaučení, vyplývající z tohoto příběhu.

Ponaučení první: situace Raab. Chceme-li se zachránit uprostřed velkého střetnutí, nevystačíme jen s prostitucí ve fyzickém smyslu.

Ponaučení druhé: situace vyzvědačů. Ruka Prozřetelnosti může člověka zavést na různá podivná místa, ale je v tom vždy nějaký tajný účel, důležitý pro blaho lidstva.

Ponaučení třetí: situace Raab. Nepředstírejme ukvapeně, že jsme „uprostřed davu osamělí" – až budeme opravdu osamělí, pochopíme ten rozdíl.

Ponaučení čtvrté: obecná situace. Trubme, trubme, snad se stane nějaký zázrak.

Přeložil G. LAUB

POLSKO Varšava

(Informace našeho zvláštního zpravodaje)

Do Polska jsem přijel den po posledních demonstracích, takže kromě rezolucí a výpovědí svědků mohu přímého atraktivního materiálu přinést velice málo, ale i to, co jsem ve Varšavě viděl, mě poděsilo. Mnoho lidí, se kterými jsem mluvil, se neustále ohlíželo, zda nejsou sledováni, do telefonu nikdo nechce říci nic konkrétního, neboť panuje obecná domněnka, že je odposloucháván, na křižovatkách řídí dopravu policisté v přílbách. Ještě dnes, vidím-li na ulici zaparkované auto, ve kterém sedí několik nenápadných mužů, s úlekem uvažuji, není-li to policie. Obzvláště silné útoky jsou proti osobám židovského původu, které jsou nařčeny ze sionismu. Všechna jména organizátorů, publikovaná v tisku, jsou buď jména typicky židovská, nebo lidé, o kterých je to obecně známo.

Vůdce varšavských studentů je Adam Michnik, posluchač druhého ročníku historie na universitě, v současné době zadržený. Tento mladý hoch, narozený r. 1946, je svou politickou činností znám už ze střední školy. V roce 1962 zorganizoval diskusní klub, na jehož práci se podíleli nejlepší polští myslitelé, polský tisk nazývá ten klub klubem „batolících se revizionistů". Po televizním přenosu byl zakázán. Poprvé byl Michnik vsazen do vězení v r. 1964 při aféře Kuronie a Modzielevského, odseděl si půl roku, ale pak dále pokračoval ve svých studiích. Jeho nejbližším spolupracovníkem je stejně starý H. Szlajfer, který se do politického života uvedl o dva roky později, při aféře u nás dobře známého filosofa Kołakowského. Szlajfer je rovněž jedním z tvůrců tanečního klubu Babel při židovském kulturním středisku ve Varšavě. Klub Babel je dnes polským tiskem označován za sídlo všech sionistů, poukazuje se přitom obzvlášť na oslavu vítězství Izraele nad Araby, která tam byla uspořádána. K nim se druží další zatčení, např. J. Dajczgewand, nebo Michnikova dívka B. Toruńczyková. Všeobecně vzniká mezi studenty dojem, že se polské stranické vedení pokouší apelovat na antisemitské struny části obyvatelstva, aby tak znepopularizovalo organizátory těchto událostí.

Po nařčení ze „sionismu" je dalším argumentem proti ze strany PSDS hledání vztahů mezi bývalými stalinisty a demonstrujícími studenty. V této souvislosti jsou uváděna jména Staszewski a Zambrowski, kteří se prý prostřednictvím studentů chtějí dostat opět k moci.

Bezprostřední příčinou bouří bylo pozastavení dramatizace Mickiewiczových Dziad. Stalo se tak 30. ledna z dosud neujasněných příčin. Polské informace mluví o tom, že tak bylo učiněno na popud SSSR, proti tomu však stojí fakt, že tato Dejmkova inscenace Dziad byla pozvána k hostování do SSSR. Poslední představení skončilo demonstrací před sochou Mickiewicze. Bylo zatčeno asi 8 lidí, kteří byli druhý den odsouzeni k pokutám (úhrnně šlo asi o 15 tisíc zlotých). Solidaritou studentů a části pracujících byla tato částka sebrána a pokuta zapravena. Zatím se však na UW (Universita Warsawska) rozbíhala další akce, byly sbírány podpisy na petici polskému Sejmu, aby inscenaci Dziad povolil. 15. února byla petice s 3500 podpisy odeslána, jak však všichni zdůrazňují, podpisů mohlo být více, ale část archů zabavila skupina funkcionářů ZMS (Svaz socialistické mládeže). K dramatičnosti celé situace posléze přispěla schůze spisovatelů, 29. 2. 1968. Na vystoupení několika spisovatelů např. Jasienici, Słonimského, Andrzejewského, ve kterých se mluvilo o demokracii, reagoval tisk velice hněvivě, a to tím způsobem, že se snažil najít v minulosti autora nějaký diskreditující moment. Proti Słonimskému byl například použit jeho časopisecký článek z roku 1924.

Bezprostřední příčinou první demonstrace 8. 3. bylo vyloučení Michnika a Szlajfera začátkem února z UW, 4. února se sešla schůze komunistů university, kde byl postup ministra školství posuzován jako protiprávní. Ježto však ani tento krok nevedl ke změně rozhodnutí, začaly se kolem 6. 2. objevovat letáky s výzvou k demonstraci 8. 3. na nádvoří university.

Tato první schůze, která zavdala příčiny k dalším nepokojům, skončila značně krvavě. Shromáždění studenti se odebrali k budově rektorátu a žádali, aby vyšel rektor. Na okrajích pětitisícového davu však neustále docházelo k drobným šarvátkám s civilními policisty. Rektor v té době nebyl v Polsku a zastupující prorektor Rybicki vyzval zástup k rozchodu. Známá je věta, ke které se dnes Rybicki již nezná a s kterou se obrátil na demonstrac obklopující policisty se slovy: „Děkuji, soudruzi, poodstupte trochu." Prorektor stál na svém stanovisku, že jednat bude pouze s delegací studentů, tento jeho názor potvrdil i přítomný děkan ekonomické fakulty Bobrowski. Když však čtyřčlenná delegace vystoupila, nebylo s ní jednáno naopak prorektor Rybicky telefonoval pro ORMO (polská pomocná policie).

V té době rovněž na nádvoří university vjelo 5–6 autobusů s nápisem EXKURZE. Z nich vystupovali lidé v civilu a docházelo k stále větším šarvátkám. Osazenstvo autobusů použilo proti studentům i dřevěných holí. Dodnes je nejasné, kdo oni výletníci byli. Podle polských novin zástupci pracujících, podle studentů civilní policisté. Na zákrok děkana Bobrowského nakonec autobusy odjely, ale na jejich místo nastoupila pravidelná milice s pendreky. Všichni účastníci svorně popisují, že útok milice byl velmi brutální, hlavním terčem útoků byly dívky a ještě není znám počet zraněných, ba dokonce se mluví o jedné mrtvé.

Na druhý den se přenesly nepokoje i na ostatní vysoké školy. Ve dvanáct hodin byla zahájena schůze na PW (Politechnika Warszavska), kde studenti přijal rezoluce odsuzující stalinské metody, použité proti studenstvu, bití dívek a žádali objektivní informace od tisku. Ze zpěvu Internacionály a pod polskou vlajkou demonstrace pochodovala k redakcím varšavských novin. Zde se také poprvé objevilo heslo: „Bravo Češi" a „Polsko čeká na Dubčeka". Došlo však ke srážce s policií, při které bylo použito slzného plynu. V půl třetí téhož dne byla podniknuta razie proti studentské koleji Riviéra, kde došlo ke rvačce ve foyeru, policie použila opět obušků a slzného plynu.

Paralelně s touto akcí proti Riviéře vnikla policie na fakultu elektroniky, kde na žádost studentů byla svolána schůze ZMS. Při velkém utkání, kdy proti policejním obuškům používali studenti židlí a minimaxů, bylo značně poškozeno vnitřní zařízení budovy. Po dohodě děkana a důstojníka vedoucího akci se policie stáhla. Došlo přitom k jistému dohadování mezi studenty a policisty o ukořistěné věci, například policejní helmy. To byl prakticky konec schůze. K demonstracím již v ulicích Varšavy nedošlo.

Na neděli nebyla dohodnuta žádná akce, v různých částech města proběhly menší spontánní demonstace. Zato policie se činila. K zatčeným z předchozích dnů (v sobotu byli např. zatčeni dva členové delegace z UW) přibývali i další. Mimo jiné byl zatčen i jeden z organizátorů schůze ZMS na fakultě elektroniky Rubinsztein, údajně za rozšiřování protisovětského letáku.

Nejrušnějším dnem celých událostí bylo bezesporu pondělí: Legální schůze studentů UW se zúčastnili představitelé rektorátu, kteří studentům oznámili, že byla vytvořena profesorská komise, zkoumající příčiny a důsledky událostí z 8. 3. I když se slovy stavěli profesoři na stranu studentů, na dotazy jdoucí na tělo odpovídali mlhavě nebo vůbec ne. Proto vznikly důvodné pochybnosti o objektivitě práce komise, a proto studenti žádali její rozšíření o zástupce studentů. To však narazilo na rozhodný odpor profesorů, takže se studenti rozhodli utvořit komisi vlastní, s profesorskou spolupracující. Na místě byli vybráni tři studenti z různých fakult, aby organizovali zrod komise. Závěrem byla přítomnými odsouhlasena rezoluce, jejíž obsah zněl asi takto – přímou příčinou narušení demokracie a základních lidských práv je objektivní situace, která na univesitě byla. Studenti protestují proti porušení ústavy, brutálním akcím policistů uniformovaných i neuniformovaných, vnášení umělého rozkolu mezi studenty a dělníky, proti antisemitismu. Ptají se, kdo pozval 8. 3. na universitu ještě před začátkem schůze bojůvky, snažící se později schůzi likvidovat, kdo povolil policii vstup na půdu university a kdo je autorem lživých zpráv v tisku.

Na závěr studenti žádají znovupřijetí všech vyloučených z UW, propuštění zatčených, potrestání těch, kdo umožnili policistům vstup na universitu, satisfakci všem morálně i fyzicky postiženým, pravdivé informace v tisku se jmény všech lidí za akci odpovídajících a posílení zákonných záruk o svobodě výuky a autonomii vysokých škol. Ještě před odchodem upozorňovali profesoři studenty na možnosti provokací u východů a vyzývali k odchodu po menších skupinkách. Jak se ukázalo, jejich varovná slova nalezla svého naplnění, již u východu z university čekali na studenty příslušníci ORMO, kteří zcela zbytečně podceňovali odcházející ranami obušků a použitím slzného plynu. Docházelo k stále větším šarvátkám, do kterých se neustále vplétalo větší množství lidí, kteří s universitou neměli naprosto nic společného. V znervóznělé Varšavě to nakonec vedlo k obrovské demonstraci, ve které již bylo studentů minimálně, a kde absolutně nešlo o politiku. Dav, skládající se většinou z učňů, středoškoláků, ale i z různých asociálních živlů, demoloval obchody, kina, pouliční telefonní budky. Oficiální prameny uvádějí 300 zatčených, v dobře informovaných kruzích se však mluví o čísle daleko větším.

Po rušném pondělí bylo úterý daleko klidnější. Na UW provedly jednotlivé fakulty volbu svých zástupců do studentské komise pro vyšetření událostí kolem 8. 3.

Také na PW probíhala velká schůze; zúčastnilo se jí asi sedm tisíc lidí. Schůze byla velmi bouřlivá, po vzoru UW se měla i zde vytvořit studentská komise, která by nejen vyšetřovala, ale byla by i jakýmsi řídícím centrem studentů. Byla rovněž vypracována rezoluce, mající – jak pozdější doba ukázala – ze všech rezolucí význam největší.

Mluví se v ní o upevnění ústavy, hlavně paragrafu 71, který pojednává o základních občanských svobodách, tj. svobodě projevu, právu shromažďovacím atd., žádá se uveřejnění seznamu zatčených, potrestání viníků a jejich jmenování v tisku, skončení pokusů o zasetí rozkolu mezi dělníky a studenty. Dále se žádají větší záruky nedotknutelnosti akademické půdy, odchod všech policistů z území vysokých škol, veřejnost všech rozprav o ožehavých problémech, publikování rezoluce v tisku, netrestání pedagogů za spoluúčast a projevy solidarity ke studentům, zastavení antisemitských útoků, maskovaných bojem proti sionismu. Na závěr studenti zdůrazňují svou vůli žít a budovat socialismus, ale v demokratické vlasti.

Ve středu klid pokračoval, na UW proběhly schůze obou komisí, rektor před hrozbou stávky povolil rozšiřovat rezoluci z 11. 3. na území university. Na PW byla rezoluce předána oficiálně k rektorovi, který si ponechal právo odpovědi až po

A PŘECE SE PODĚKOVAL

Začátek zasedání rozšířeného předsednictva Mírového hnutí katolického duchovenstva (21. března tohoto roku) ne a ne přijít: předsednictvo (nerozšířené) se radilo vedle v salónku. Konečně se objevil. *Bratři, pomodlíme se,* vyzval všechny páter Rudolf, jehož očistný referát z poslední konference dlouho nemohl vyjít v Katolických novinách. Odpověděly mu šťastné výkřiky: *„Ano! To je poprvé!* Modlili se vstoje, církevní tajemník z ministerstva kultury a informací jménem Hrůza stál přitom pod portrétem Antonína Novotného, ministr zdravotnictví a v této chvíli ještě předseda Mírového hnutí dr. Plojhar pak pod portrétem sebe sama (coby předsedy strany lidové, neboť jsme v sále ČSL na Karlově náměstí).

Dr. Plojhar, který schůzi vedl, udělil slovo páteru Rudolfovi, aby přednesl zprávu o došlých dopisech a rezolucích celých skupin kněží, věřících dělníků i jednotlivých laiků, samozřejmě jen o těch neanonymních. *Prosím, aby naše schůze opravdu byla vedena kněžsky, bez jakýchkoli osobních útoků,* byla jedna z jeho prvních slov. Zjišťuji ale v poznámkách, že ještě před čtením rezolucí padl návrh: *Žádám, aby dr. Plojhar složil svou funkci a s ním také všichni místopředsedové a generální tajemník. Ano,* ještě mi hřmí v uších divoký potlesk kněží většinou bělovlasých, ale i ramenatých mladých chlapíků. Také se volalo *Výborně* a někteří se přidali indiánským pokřikem.

Hlasování: 65 pro, nikdo proti, kdo se zdržuje hlasování, že by také nikdo, ale to už volají Slováci: *Ruky hore, chceme ich vidieť. Dovolávame se všichni demokracie,* usměrňuje dr. Plojhar. *Teď,* odpovídají mu kněží.

Pak mi poznámky říkají, že se četla rezoluce; pokud jsem s to si vzpomenout (byla to nejrušnější schůze, jakou jsem v životě zažil), dr. Plojhar se zřejmě odvolal na stanovený pořad jednání. *Zvolit nové předsednictvo tajným hlasováním. Biskupové a ordináři nechť jednají za církev. Náprava novelizovaného církevního zákona. Stanovit akční program hnutí. Rehabilitace kněží a katolických laiků. Vrátit theologickou fakultu do Prahy, do budovy vystavěné obětmi katolíků. Jak je vůbec možné, že předseda hnutí je dr. Plojhar, který jako ministr podepisoval potratový zákon. Vadí vám nástup demokratizace — pak odstupte ze svých států schválených postů. Proč nereagujete na výzvu soudruha Dubčeka. V Jugoslávii biskupové dovedli jednání k řádnému konci a dostali za to státní řády. Katolické noviny, proč přeháníte kolaborací až k nedůstojnosti. Přejete si spolupracovat se socialismem, ale zřejmě jen s tím konzervativním.*

Jednání dostává spád: vystoupil Msgr. ThDr. Eduard Oliva, kapitulární vikář litoměřický. *Bohoslovci litoměřické fakulty vyslovili naprostou nedůvěru dosavadnímu vedení Mírového hnutí. Já z toho vyvozuji ten závěr, že Mírové hnutí neplnilo svoje poslání a rezignuji na funkci místopředsedy...* Poslední slova zanikla v potlesku. Msgr. Oliva jako jediný projevil umění odejít — a, jak se ukáže později, není to jeho jediné umění.

Z diskuse, již se dr. Plojhar několikrát marně pokusil pozastavit přestávkou, mám v poznámkách i jména diskutujících, ale nemám hodnosti a jen někde mám místa působení, proto, promiňte, jen anonymně: *Jak může být v čele hnutí kněz, jehož už dvacet let neviděl nikdo sloužit mši svatou?* Čte se dopis pražského biskupa, v němž žádá od-

poradě, akademickým senátem v pátek ráno.

Čtvrtek byl ve znamení zvýšené aktivity na UW. Studenti vznášeli vážné námitky proti některým funkcionářům, kteří údajně spolupracovali s policií (označovali jim prý kolegy, které je nutno zatknout). Konfrontovaly se zde názory na téma antisemitismus a sionismus, vedení ZMS šlo dokonce tak daleko, že označilo některé profesory za přímé organizátory demonstrací, jmenovitě Schaffa, Kołakowského, Bruse a Baumana, tedy předně osoby židovského původu. Odpoledne byla v 16 hod. nová, rektorem nepovolená schůze, kde si zástupce studentské komise stěžoval na malou ochotu k spolupráci a zamlčování faktů ze strany komise profesorské.

V pátek situace krystalizovala. Na universitu se rektor dostavil jen proto, aby oznámil, že schůze je nelegální, a opět shromáždění opustil. Na protest proti jeho chování se studenti rozhodli zahájit stávku, trvající do pondělí do rána. Na PW se akademický senát společně s rektorem rozhodl předat rezoluci ÚV PSDS, paralelně se zasedáním profesorů byla na jednotlivých fakultách provedena volba do studentské komise, bylo zvoleno třicet šest lidí.

Zatímco v sobotu universita stávkovala, rektor polytechniky se skupinou profesorů a jedním studentem odnesli studentskou rezoluci soudruhu Gomulkovi, který slíbil, že do úterý na rezoluci studentů odpoví. Byl rovněž upozorněn, že v případě odpovědi, která bude jasně vyhýbavá, nebo neodpoví-li s. Gomulka v úterý vůbec, bude ve středu ve dvanáct hodin na PW zahájena okupační stávka, tj. bude obsazena budova Polytechniky a hájena osmačtyřicet hodin.

V neděli vstoupila do hry síla nejsilnější, armáda. Přestože byla neděle, objevily se v bytech mnoha agilnějších studentů posly doručené povolávací lístky do armády na dva roky. Věc zašla tak daleko, že byli povoláni studenti ve vojenské kartotéce patřící do skupiny D. Toto písmeno v Polsku označuje lidi, kteří vojenskou službu v době míru vykonávat nemusejí.

V pondělí po první varovné stávce na UW se sešli ve dvanáct hodin studenti znovu, aby se domluvili na dalším postupu. Od rána byly rozdávány letáky s výzvou rektora Turského, aby studenti školu řádně navštěvovali. Ti, kteří budou studentům v návštěvě školy bránit, nebo ti, kteří se třikrát po sobě nedostaví na semináře, budou ze školy vyloučeni. Schůze, které předsedala studentská komise, se zúčastnili zástupci všech vysokých škol Polska, aby referovali o tom, co oni udělali na podporu varšavských studentů pod heslem „Varšava není sama". Studenti odhlasovali návrh, aby se universita postavila za rezoluci polytechniky a v případě potřeby aby solidárně s ní ve středu vyhlásila okupační stávku.

Situace je tudíž v Polsku značně nepřehledná. Zatím je velice těžké odhadnout, kdo všechny akce zorganizoval a jaké zájmy sleduje. Pro nás je snad nejdůležitější zjištění, že podle studentů samých byl jedním ze stimulů, který podnítil jejich boj, demokratizační proces v Československu. Je rovněž těžké předpovědět, co bude dále. Opadne-li nadšení, které zatím bylo nejsilnější zbraní studentů, nebo naopak, zda se ještě prohloubí?

Odpověď na to měl přinést projev soudruha Gomulky v úterý 19. 3. Jeho projev jste slyšeli.

MILAN KROUTVA

Pozn. red.: Tuto informaci přinášíme tak rychle, jak nám to umožňují naše technické podmínky.

ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ v r. 1946 1 111 000 hlasů

	r. 1948	1953	1968
Počet členů k 1. lednu	483 725	31 932	21 362

Věkové složení v r. 1968	18—30 let	31—40	41—50	61—70	nad 70 let
	2,7 %	7,8 %	18,3 %	26 %	16,4 %

Sociální složení v r. 1968:

Zemědělci	Dělníci	Ženy v dom.	Důchodci	Ostatní
30 %	17 %	7,8 %	26,8 %	15,6 %

Pravidelná školení: okresní semináře, týdenní až 14denní kursy na ústřední politické škole ČSL

Publikace: LIDOVÁ DEMOKRACIE deník — náklad 156 300; nedělní 225 100

DŮVĚRNÍK čtrnáctideník — 6 000 výt.

Politický aparát 84		Administr. a pomocní prac. 87	Počet služ. vozů
ÚV	18	25	v ústředí v kraj. a okres. sekretariátech 21
KV	15	21	
OV	51	41	

Jména členů, kteří něco znamenali ve straně (od r. 1945) — sestavil br. Pacner:

1. † Alois Petr
2. Dr. Josef Plojhar
3. Ant. Pospíšil
4. Jan Niederle, Brno
5. Rudolf Tesař, Č. Budějovice
6. Dr. Václav Šperl, Plzeň
7. Dr. Josef Prusek, Opava
8. Jaroslav Sláva, Teplice
9. Dr. Vladimír Kučera, Jihlava
10. Jan Pauly, Praha
11. Václav Jiránek, Plzeň
12. Josef Sladkovský, Brno
13. Anděla Sukupová, Uherské Hradiště
14. Frant. Hřibová, Brno-Praha
15. † Dr. Jaromír Berák
16. † Dr. Josef Doležal
17. † Dr. Frant. Sýkora

U LIDOVCŮ (SNÍMEK DAGMARY HOCHOVÉ)

možnost volby? (1)

PĚKNÝ: Vy jste ústřední tajemník Československé strany lidové?

PACNER: Ano, jsem Václav Pacner, ústřední tajemník ČSL, poslanec Národního shromáždění člen ústavně právního výboru a výboru pro národní výbory. Na posledním zasedání Národního shromáždění jsem vznesl požadavek zrevidovat ústavu. Navrhl jsem zakotvit v ústavě existenci dalších politických stran. Je-li tam existence komunistické strany, pak... Je-li řečeno A, musí být řečeno i B. Náš poslanec soudruh Zedník hovořil o tom, že Košický vládní program nebyl respektován ani v nové ústavě. Také komunistický poslanec s. Němec požadoval revizi ústavy.

BLAŽEK: Jak se vlastně jmenují dvě slovenské strany Národní fronty?

PACNER: Slovenská strana obrody a Slovenská strana slobody.

BLAŽEK: Ty vydávají také své deníky?

PACNER: Ano, Slovenská strana obrody vydává deník Ľud. Mám tu zrovna jedno číslo, kde mi otiskli můj příspěvek na jejich konferenci česky, bez jediného škrtu. Jen místa, kde cituji slovensky, jsou slovensky. Mimochodem je zajímavé, že je to poprvé za dvacet let, co jsme mohli přijmout pozvání jiné strany NF.

PĚKNÝ: Obecně se ví, že jste nemohli přijímat nové členy. Je to pravda?

PACNER: Do roku 1956 se nesmělo přijímat, byla to dohoda, pokyn orgánů Národní fronty.

BLAŽEK: Existuje pro to nějaký písemný doklad?

PACNER: Tenkrát se věci nedělaly písemně. Nezapomeňte, že mnohé sekretariáty byly zapečetěné. Kdysi existovalo nějaké usnesení.

PĚKNÝ: To by se snad dalo najít v archívu...

PACNER: Archív NF zatím neexistuje. Po osmačtyřicátém roce se hodně likvidovalo. My sháníme materiály, archív naší strany dáváme do kupy, vyčlenili jsme na to místnost, dali jsme na to pracovníka. Teprve v roce 1956 byla uzavřena písemná dohoda, že lze přijímat nové členy. Předtím nám každým rokem ubývalo (přirozeným úbytkem) až sedm set členů ročně.

BLAŽEK: Je podmínkou členství ve vaší straně být v nějaké křesťanské církvi?

PACNER: To by byl chybný výklad. Naše strana, jak se praví v Poslání strany, „sdružuje především občany křesťanského smýšlení, kteří se z vlastního přesvědčení otevřeně a zcela jednoznačně hlásí k našemu socialistickému zřízení."

PĚKNÝ: Můžete přijmout člověka, který — z jakýchkoli důvodů — opustil třeba KSČ?

PACNER: Jedině tenkrát, kdyby tím důvodem bylo náboženské přesvědčení, že chodil do kostela a že se mu to vytýkalo. V minulosti bychom to konzultovali na ÚV NF — proč ho nepřijmout.

PĚKNÝ: Jaké výhody můžete nabídnout členům své strany?

PACNER: Práci, nic než práci.

BLAŽEK: Z kterého roku je poslední formulace programu vaší strany?

PACNER: Ono se nedá říci, že bychom měli svůj zvláštní program. Především je třeba vycházet z toho, že organizujeme skupinu lidí nikoliv marxistů a že je organizujeme k tomu, co je naším cílem, k socialismu. To je také vyjádřeno v Poslání strany. Domníváme se ovšem, že v něm bude třeba některé věci zrevidovat, ale hlavně zrevidovat praxi.

PĚKNÝ: Uvažujete o nějakých závažných změnách ve vaší straně?

PACNER: Přirozeně, vždyť vidíte, kam vývoj jde. My jsme neměli lidi na vedoucích místech, nikoho v diplomatických službách, nikoho v bezpečnostních orgánech, možná předsedu JZD, sem tam nějakého funkcionáře.

BLAŽEK: Jakým směrem se asi povede sebekritika uvnitř vaší strany?

PACNER: Měli bychom zhodnotit dosavadní činnost, jestli jsme udělali dost. Naši poslanci v NS byli vždycky aktivní, vždycky jsme řekli — i když taktně — svůj názor, ale nebyl vždycky slyšen.

PĚKNÝ: Jaké perspektivy má v této chvíli vaše politická strana?

PACNER: Především se domnívám, že se splní to, co požadujeme, že budeme opravdu politickou stranou.

BLAŽEK: Což znamená?

PACNER: Že nebudeme jen převodovou pákou. Nepředpokládáme, že bychom vytvořili nějakou opoziční stranu. Opozici ano, tu konstruktivní. Ale opoziční stranu, jak to bylo za první republiky, to ne.

BLAŽEK: Na které problémy byste přitom kladli důraz?

PACNER: Především na věci, které se týkají životní úrovně lidí. A pak jsou věci specificky naše: otázka náboženské svobody, tu asi nikdo nebude uplatňovat.

BLAŽEK: Co chcete pro životní úroveň udělat jmenovitě jako strana lidová?

PACNER: Máme poslance v NS — to je přece nějaký nástroj, těch dvacet lidí. Ti se mohou na něčem shodnout, na nějaké zásadě, kterou tam budou prosazovat.

BLAŽEK: Čili metoda parlamentního boje.

PACNER: Ano.

BLAŽEK: Má vaše strana nějaký vlastní sociální program?

PACNER: Ne. My jsme žádný program neměli, ani jsme ho nemohli mít. Tyhlety věci je třeba teprve vytvořit. Jsou tady zásady, od kterých nehodláme ustoupit — přátelství se Sovětským svazem... Ale na druhé straně normalizování vztahů k ostatním, k NSR — vždyť jsou to sousedi.

PĚKNÝ: Máte zvláštní zájem o mladé lidi?

PACNER: Máme, proč bychom neměli. Bohužel, byla taková praxe, že někdy tajemníci NF se stavěli na takové stanovisko — berte od třiceti let, od čtyřiceti...

BLAŽEK: Co děláte pro to, abyste získali mladé?

PACNER: Především vycházíme z toho, že jsme strana výběrová, neděláme masový nábor, to bychom nechtěli. V pětačtyřicátém roce vstoupila do naší strany řada lidí, kteří se nemohli vyžít ve stranách z první republiky, protože přestaly existovat — že třeba spolupracovaly s Hitlerem. Ti lidé nezmizeli ze světa, ti existovali. Organizovali se ve straně, o které se říkalo, že je to jediná nemarxistická strana. Pak se z toho rekrutovali Ducháčková, Koželuhová, ti, kteří stranu zavedli na scestí.

PĚKNÝ: Chcete-li být jen výběrovou stranou, rezignujete tím na to, že se stanete výraznou politickou silou.

PACNER: Rozdíl je mezi tím, jestli se chce a jestli se může. Jak už jsem řekl, my bychom nechtěli být převodovou pákou komunistické strany, ale politickými partnery. Přitom tedy uznáváme vedoucí úlohu KS. Když komunisté něco začali a my jsme jim s tím pomáhali, tak jim to pomůžeme dodělat. My nejsme přáteli nějakého velikánského rozruchu. Partaj vždycky postupovala seriózně. Nám jde o Československou socialistickou republiku, nám jde o naše lidi. Ale ne uvádět ve zmatek.

BLAŽEK: Myslíte, že máte dostatečné publikační možnosti?

PACNER: Určitě ne. Máme omezený příděl papíru.

BLAŽEK: Kolik redaktorů Lidové demokracie je členy strany?

PACNER: Téměř všichni redaktoři jsou členy strany.

PĚKNÝ: My myslíme vaši.

PACNER: To se vám povedlo. Šéfredaktor bratr Touška je starým členem strany. V něm máme záruku, že nám Lidové demokracie drží linii strany, že nám neujíždí.

PĚKNÝ: Kam?

PACNER: Že nedělá něco jiného než organizace, jíž patří. Jako třeba Práce — řežou do vlastních řad.

BLAŽEK: Jakou mají členové strany důvěru v osobnost dr. Plojhara?

PACNER: Já osobně mám nejlepší názor. Byl jedním z prvních, kdo ochromenou partaj stavěli na nohy. On zajistil, že Lidová demokracie vyšla hned druhý den.

PĚKNÝ: Není ale zajímavé, že vedle dr. Neumanna, předsedy Čs. strany socialistické, je dr. Plojhar jediným ministrem, jenž vydržel ve vládě celých dvacet let?

BLAŽEK: Není to spíš symbolický akt, aby byl ve vládě jeden kolárek?

PACNER: Kdyby šlo o někoho jiného, to bych vám přitakal. Za dvacet let se bratr předseda se zdravotnictvím sžil, snaží se zavést nové metody, pochopit požadavky lidí... On má určité dobré předpoklady pro činnost v zahraničí, ovládá asi čtyři řeči.

BLAŽEK: To by ovšem mohl být právě tak ministrem spojů nebo zemědělství...

PACNER: Jistě, pokud by k tomu našel nějaký vztah. Ostatně, ministra spojů už jsme měli, bratra Petra.

BLAŽEK: Jaký je vztah vaší strany k oficiálnímu ateismu?

PACNER: To je záležitost každého občana.

PĚKNÝ: Tedy s ním souhlasíte?

PACNER: Samozřejmě, že ne. To je zásadní rozpor, tady se nemůžeme v ničem sejít. Ale tohle nebudeme řešit, to se nikam nedostaneme.

BLAŽEK: Kdo to má vyřešit?

PACNER: Každý v sobě. Copak nejsou dány církvi prostředky, aby mohla výchovně působit?

BLAŽEK: Co vaše strana pro náboženskou svobodu za dvacet let udělala?

PACNER: Jenom to, co udělat mohla. Naši poslanci to uplatňovali, když se sestavovala ústava. Jinak bylo možno odstraňovat jen nějaké křiklavé případy.

BLAŽEK: Jaký je vztah vaší strany k ekumenickému hnutí?

PACNER: Toto interesuje naše členy. My se těchto věcí účastníme svými delegacemi. A to, co je pozitivní, to předvádíme do naší členské základny.

BLAŽEK: Co považujete za pozitivní?

PACNER: Já vždycky vítám všechno to, kde lidé různých názorů hledají řešení, snaží se vzájemně se dohodnout a shodnout se na společném řešení. To jsou také důvody, proč spolupracujeme s pokrokovým sdružením PAX v Polsku, s křesťanskodemokratickou unií v NDR.

HOCHOVÁ: Může se dnes vyučovat ve škole náboženství?

PACNER: Dělalo se všechno proto, aby se děti nepřihlašovaly. Například se neřekl termín, dokdy jsou přihlášky. Dnes to důstojný pán vyhlásí z kazatelny.

PĚKNÝ: Jste schopni zajistit, že se nebude opakovat diskriminace věřících dětí?

PACNER: Vždyť už přece se to nebude dít.

PĚKNÝ: Není to opovážlivé spoléhání na... diskusi?

PACNER: Vy nevěříte, že se něco změní?

Tomáš Pěkný
Bohuslav Blažek

stoupení předsedy generálního tajemníka a všech místopředsedů, ale co je pro dr. Plojhara hlas biskupa...? *Máme velké a toužebné přání*, říká další diskutující, *aby stát nebyl ideologicky determinován, aby nebyl ani věřící ani nevěřící, ale aby byl upřímným otcovským domovem. Značnou starost nám dělá složení duchovní správy, když značná část nás je v pokročilém věku. Žádáme obnovení řeholí mužských i ženských, protože naše přestárlé — a my za chvíli budeme také přestárlí — nebude mít kdo opatrovat.*

Podle posledního poselství sv. Otce je mír založen na pravdě, spravedlnosti, svobodě a lásce. Jak bojovalo mírové hnutí za to, aby nejen v Koreji a ve Vietnamu byla pravda a spravedlnost ve veřejné úctě?

Mnozí kněží si musejí říct — mea culpa... Začali bezvýhradně — a, pánové, já to slovo bezvýhradně nenávidím, vždycky je lepší, když jsou nějaké výhrady — se vším souhlasit... Pro ty byly duchovními prostředky Želiv, Podolínec, PTP, kriminál a výroba... Těm se dostalo doktorských funkcí. Jsou kněží, kteří přímo vraždí své farnosti, ale nikdo s nimi nehnul, protože za nimi stál církevní úřad... Já jsem také u padesátých letech stál na hoře pokušení, pokloň se nám a všechno ti dáme, ale já jsem volil hlas svědomí a PTP...

Abysme nemuseli po niekoľkých rokoch robiť nejaké nové obrodenie... Bola nám upieraná akákoľvek dobrá vôľa... Chceme obnovenie katolických mládežnických spolkov... Kulturný boj za rovnakých podmienok...

Tu podal jeden kapitulární vikář návrh, aby se dr. Plojhar zeptal jednotlivých členů, zda rezignují. Jelikož tak tento neučinil, byla čtena listina s jejich jmény. *Ano, Ano, Ano...* až najednou *Vyjádrím sa na Slovensku.* To slovenské zaváhání bylo právě Slováky přijato nejostřeji, dr. Plojhar vyzýval k demokracii, četlo se dál, poslední byl tázán sám dr. Plojhar. *To přišlo přepadově... Tu věc musím uvážit s rozmyslem... Cítím širší odpovědnost... O svolání sjezdu musí rozhodnout ÚV...* Odpověděli mu: *Kdo ho volil? Kdo to je?* Odvolával se obecně platné procedury. Řekli mu: *Jsou vůbec nějaké stanovy Mírového hnutí?* Povstal páter Rudolf. *Pane ministře, nezahanbujte nás kněze — když někde je vyjádřena někomu nedůvěra, odstoupí.* Vstal mladý kněz s přísnou čistou tváří. Lidé náhle ztichli: *Jsem Josef a bratr ministr je také Josef. Prosme sv. Josefa, aby nás osvítil... Prosíme vás jako bratra v Kristu, abyste si uvědomil, jaká hodina udeřila, abyste se pokorně sklonil před pravdou, kterou promlouvá náš lid...*

Dr. Plojhar argumentoval například, že se o tom dozvěděl až teď, že byl pořad jednání stanoven jinak. Ale sám přiznal, že biskupův dopis dostal už včera večer. *Ovšem, to je názor pana biskupa...*, řekl k tomu tento kněz. Shromáždění bylo zatrpklé a užaslé. Tu vystoupil rozhořčený Slovák: *Mne ako Slováka udivuje uhýbavé stanovisko predstavителov zo Slovenska. Je to hanba pre Slovensko!* Dr. Zárecký a dr. Horák ze Slovenska nato přednesli s prominutím odpudivé partajnické projevy, na které reagoval další mladý Slovák slovy: *Páni, v tejto chvíli sa hanbím, že som slovenský kňaz.* Průběh schůze *ukazuje*, řekl páter Klisch, *že předseda nechce přispět k jednotě duchovenstva.* A teď to začínalo být ošklivé: drobná dílčí řešení, jež by ponechávala možnost zneužít demokracii těmi, kteří se v tomto oboru cvičili už dvacet let...

Načež nastala poslední fáze dramatu, při níž prokázal své umění Msgr. Oliva (a při níž jsem já z krajního nedostatku času nemohl být, takže jí musím reprodukovat jen z vyprávění, jež mám alespoň pro kontrolu z trojích úst). Msgr. Oliva označil rezignaci dr. Plojhara za morální povinnost (on, který sám prvý dobrovolně odstoupil a který jediný použil na sebe sama křesťanského slova *vina*, chování těch několika Slováků pak charakterizoval jako nelogické — vždycky se přece hlásili k tomu, že nemají svou separátní organizaci. Nato všichni přítomní Slováci odstoupili a jeden z nepřítomných, který právě přišel z parlamentu a referoval o tom, jak se tam sbírají podpisy na svolání mimořádné schůze, aby bylo možno sesadit konečně presidenta, byv požádán o vyjádření, také rezignoval.

Dr. Plojhar pak mluvil prý asi čtvrt hodiny, prvních deset minut byli prý všichni nešťastní, protože to vypadalo beznadějně stejně, ale pak shromáždění začalo pookřívat. Poděkoval se. Potlesk. Poděkovali mu za jeho zásluhy, definitivně se dohodli na sedmičlenném přípravném výboru a odeslali dva telegramy: jeden sv. Otci do Říma (projev synovské oddanosti sv. Stolici) a jeden Alexandru Dubčekovi (výraz poděkování). Negativistické návrhy zrušit Mírové hnutí naštěstí neuspěly. Podařilo se očistit hnutí od těch, kteří je zjalověli. Změní teď nejen název, ale i smysl. To, že se zapojí do mezinárodní organizace PAX CHRISTIANA, zdaleka nemá význam jen vnější.

bb

student 5

JAKÁ DEMOKRACIE?

Vydali jsme se na cestu k demokracii. Zdánlivě je to jasné, srozumitelné. Ale to jen na první pohled. Vzápětí je nám totiž vysvětleno — v komuniké ze zasedání předsednictva ÚV KSČ 22. 3. 1968 — že „naše demokratizace je výrazně socialistického charakteru". *Jinými slovy, ona tedy není demokracie jako demokracie. Čtěme si dál v citovaném komuniké.* „Předsednictvo ústředního výboru konstatuje, že celkový ráz obrodného procesu v naší společnosti zdaleka neurčují některé krajní tendence a vybočení, ani místní snahy dát průchod nesocialistickým náladám. Strana se nenechá zaskočit ani případnými pokusy o legalizaci těchto nálad pod rouškou demokracie nebo rehabilitace." — *Co to znamená, že se strana nedá zaskočit? Bude proti nesocialistickým náladám agitovat, bude lidi přesvědčovat slovy i činy, že jen její cesta je ta správná? Anebo to znamená něco jiného, něco, co jsme až do ledna tohoto roku tak dobře znali? Odpověď hledejme u jednoho z těch, kteří stojí na čele obrodného procesu, u ministra Josefa Smrkovského.* „Nemůže u nás existovat jiná strana nebo organizace než ta, která má v programu vybudování a rozvoj socialistické společnosti. Návrat k jakémukoliv jinému zřízení nebude, a nikdo, kdo by se o to chtěl pokusit, legální a zákonnou platformu nedostane." *(Z besedy Josefa Smrkovského na Vysoké škole ekonomické; citováno podle UK). — Tak a je to konečně jasné. Nikoliv tedy přesvědčování, nikoliv agitační práce, ale zase prostě — zákaz.* „Legální a zákonnou platformu nedostane."

Existují u nás zfetišizované pojmy. Svaté, nedotknutelné zásady. — Vedoucí postavení komunistické strany. Přátelství a spojenectví se Sovětským svazem. Socialistické zřízení. — Toto jsou naše axiomy. Nedáme si na ně sahat. Ve chvíli, kdy se jich někdo dotkne, končí diskuse, přestáváme používat argumentů. Nastupují emoce, slzy v očích, bušení v prsa a — což je horší — také bušení do stolu. Pěstí. Nedovolit, nepřipustit!

Pokusím se o argumentaci srovnáním. V kapitalistických zemích nejsou ani základní politické zásady komunistů posvěceny mocenským postavením strany. Proto jsou neustále napadány, neustále se střetávají s protichůdnými koncepcemi, neustále musí komunisté dokazovat jejich správnost. Je to náhoda, že tvořivé marxistické myšlení dospělo v západních zemích v mnoha ohledech dál, než v zemích socialistických? Nebo je to logický důsledek takového střetávání?

Pisatel tohoto článku má podanou přihlášku do Komunistické strany Československa. Je pro přátelství a spojenectví se Sovětským svazem, je pro socialistické zřízení. Nechápe však, proč by nemohli dostat slovo — a legální platformu — také lidé, kteří mají opačné názory. Máme-li pravdu, proč se bát diskuse?

Nechápu, proč by nemohli být u nás politické strany s nesocialistickým programem? Proč — máme-li svobodu slova, projevu, svobodu tisku — by nemohli třebas stoupenci monarchie přesvědčovat své spoluobčany, že právě v královském systému by se jim všem žilo nejlépe? Nemýlím-li se, znamená slovo demokracie vládu lidu. A znamená také dát tomuto lidu možnost rozhodnout se mezi různými koncepcemi. *Bylo v posledních týdnech mnohokrát řečeno, že komunistická strana má mít vedoucí postavení jen v případě, že si je zaslouží. Je nutné dovést tuto myšlenku do konce. Je třeba uznat, že všem lidem této země přísluší právo* posoudit, *zda si KSČ své vedoucí postavení zaslouží a zda si je více nezaslouží některá jiná politická strana. — Abych byl důsledný: Jestliže se některé jiné politické straně podaří — jakkoli je to pro mne absurdní — přesvědčit většinu národa, že kapitalistický, vykořisťovatelský systém je pro lidi lepší, správnější, jestliže tato strana získá demokratickými prostředky většinu — pak je nutné se vrátit ke kapitalistickému zřízení. Komunistická strana nemůže lidem své pojetí šťastné a spravedlivé společnosti vnucovat. Může a musí je o tom přesvědčovat; slovy i činy. Jsem přesvědčen, že je to plně v jejích silách.*

Věta o demokracii, která má své meze, je z repertoáru odstoupivšího presidenta a bývalého prvního tajemníka ÚV KSČ, Antonína Novotného. Je — tak, jak byla myšlena — pozůstatkem politické koncepce, která vyhrazovala určitému okruhu lidí monopol na určování cest k socialismu. Dnes jsme tuto koncepci zavrhli. Jak se nyní s oblibou říká, pootevřeli jsme dveře, přiznali jsme všem občanům naší země možnost diskutovat o tom, co socialismu prospívá a co ne. Je však třeba ony symbolické dveře otevřít dokořán. Je třeba, aby lidé mohli vyjadřovat svůj názor na to, co prospívá obecnému blahu, a to i tehdy, když si obecné blaho neztotožňují se socialismem. *Nelze se zastavit, nelze — opět — hovořit o demokracii odsud až potud.*

Existují tedy vůbec nějaké hranice pro demokracii? Překvapím; domnívám se totiž, že ano. Jsou to hranice dané všeobecným pojímáním lidských práv, obecně humánními principy. Jsou to hranice, uzavírající cestu organizacím, které svět označil za zločinné, protilidské. Hranice pro fašisty, rasisty, stoupence genocidy, náboženského pronásledování atd. Jsou to hranice, které určuje ústava demokratického státu.

Má však naše ústava — jak je tomu dosud — uzákoňovat vedoucí postavení komunistické strany? Tuto otázku dostala soudružka Marie Švermová na shromáždění mládeže v Parku kultury. Odpověděla: „Jsem přesvědčena, že komunistická strana nepotřebuje mít zakotveno své vedoucí postavení v ústavě. Pokud by to potřebovala, nesvědčilo by to o její síle, ale naopak o slabosti."

Soudružka Švermová mi možná bude zazlívat, že jejího prohlášení používám k polemice s názorem předsednictva ÚV KSČ. S názorem, který je přitom — vzhledem ke všemu, co tu zatím bylo — progresivní. Chtěl bych ji přesto poprosit, aby mi uvěřila, že to myslím se socialismem dobře. A že tento článek píši právě proto.

Do čela strany a státu se v těchto dnech dostali a dostávají čestní a progresivní lidé. Jenomže my — po všech zkušenostech, které máme — už se nemůžeme a nesmíme spolehnout jen na lidi, ani na ty nejlepší. Potřebujem záruky.

Tím spíše, že lidé... jsou jen lidé. I ti nejčestnější. Působí na ně společenské zákony, včetně zákonů moci. Konkrétně: řadě z těch, kteří dnes vyvolali progresivní revoluční vlnu a které tato vlna vynesla nahoru, demokratizace prospěla. Nutně ji potřebovali, jinak by se nemohli pustit do boje s konzervativní klikou. Nyní se však situace obrací. Nyní jsou — a tím se jich nechci nijak dotknout — oni „nahoře". Demokratizace, volný prostor pro kritiku, se obrací proti nim, zmenšuje jejich moc, jejich možnost neomezeného rozhodování. Nechci sebemíň pochybovat o charakterech těchto lidí — osvědčili v boji s konzervativci nemalou osobní statečnost — ale jsem přesvědčen, že nezávisle na charakteru každého člověka patří k zákonitostem jeho psychiky, že se brání proti omezování. Snaží se vlnu, která ho vynesla, řídit, regulovat. Snaží se regulovat demokracii. *Dochází — znovu — k manipulaci s lidmi. Vývoj Polska od roku 1956 je v tomto ohledu pro nás výstražným příkladem.*

Takže se nakonec vracím k tomu, kde jsem začal, k otázce, vyjádřené v titulku: Jaká demokracie? — Opravdu, jaká? Buržoazní? Socialistická? Domnívám se, jsem o tom pevně přesvědčen, že demokracie je jen jedna. *Prostě — demokracie. A že bez ní nemůže být ani socialismu.*

Praha, 24. března 1968.

ALEXANDR KRAMER

DŮMYSLNÉ ATMOSFÉRY

O SCÉNÁŘÍCH, KTERÉ NEMOHLY BÝT NATOČENY

„Diktát moci a trhu", nazval AJL svůj příspěvek na IV. sjezdu svazu spisovatelů. Problém, s kterým se po léta potýkala československá kultura, nebyl diktát trhu, ale diktát moci, diktát panující hrstky, která řídila kulturu podle svých subjektivních představ a dojmů a která svůj soukromý vkus povyšovala na úřední direktivu. A přece se, pod diktátem moci, československá kultura vzepjala k pozoruhodnému úspěchu, který zaujal svět. Jak je to možné? Takzvaná kulturní politika, která způsobovala neustále katastrofy a tvrdošíjně se domnívala, že jsou způsobeny zlovůlí umělců, náhle na nějaký čas selhala a umožnila tak vzniknout malé ukázce toho, čím by mohla být skutečná socialistická kultura, která nepodléhá ani diktátu moci, ani diktátu trhu. V československém filmu způsobilo toto selhání direktivního řízení událost, která se nyní nazývá „československý filmový zázrak".

Idyla netrvala dlouho. Moc se opět vzchopila, vyměnila příliš benevolentní úředníky a vyměnila příliš zkompromitovaná politizující kritéria za techniku rafinovanější — zákazy zaměnila za zpožďování a vulgárně politizující kritéria zastřela kritérii ekonomickými a estetickými. Obé pak zastřela do roucha anonymity.

Na Barrandově bylo v roce 1967 „pozastaveno" či odloženo několik filmových scénářů autorů, kteří se významně podíleli na „nové české vlně" v kinematografii.

Systém nabyl na dokonalosti. Žádný z těch scénářů nebyl zakázán, ale žádný se také nemohl natáčet. ■

(Hovoří režisér Pavel Juráček): 8. února loňského roku probíhalo zasedání ideologické komise ÚV KSČ a sedmého večer si ústřední ředitel filmu Alois Poledňák svolal vedoucí tvůrčích skupin a jelikož byl zřejmě o kursu, který měl být nasazen, předem informován, doporučil jim, aby některé scénáře nedávali do výroby. Mně potom Fikar, v jehož skupině byl můj scénář Případ pro začínajícího kata, zavolal a řekl mi, že jej Poledňák nedoporučil k natáčení. Ono nešlo o nějaký zákaz, Poledňák to říkal slovy: neblbněte, nedrážděte je, počkejte, až bude vhodnější doba. Možná, že to řekl jinak, mně se s ním nepodařilo celý rok mluvit, ale takhle mi to přetlumočili. Já jej plně chápu, loni byla tak těžká atmosféra, že nemohl nic jiného udělat.

Prožil jsem velice nepříjemný rok, na skupině mi neustále říkali: počkej ještě tři neděle, ještě týden, takže jsem nedělal vůbec nic, jen jsem hodně jezdil do ciziny. Všechny režiséry, které to postihlo, posílali do ciziny, aby dali pokoj. Nadělali z nás turisty a na Barrandově se čekalo, jak to dopadne. Nejhorší je, že neexistuje člověk, který ten scénář zakázal a který by mi vyložil proč.

Začínám teď Případ pro začínajícího kata točit, ale bojím se té práce, protože mám nepříjemný pocit zodpovědnosti. Každý si myslí, že zakázaný scénář musí být dobrý, ale třeba to vůbec není pravda. Atmosféra senzací žádné práci neprospívá.

Nejde jen o scénáře, které se nenatočily, jde především o to, co se vůbec nenapsalo, co existovalo jako záměr či úmysl. Kdyby mi v době příprav scénáře řekli, že to naprosto nesmím nikdy točit, nechal bych toho, byl bych pár měsíců naštvaný a nešťastný, ale začal bych pracovat na něčem jiném.

(Hovoří vedoucí dramaturg Fikar, tvůrčí skupina Šmída Fikar): Na počátku let šedesátých scénáře schvalovala centrální rada, v níž vedle filmařů zasedali pracovníci veřejného a politického života. Je samozřejmé, že tak široký orgán, v němž každý subjektivně vyjadřoval své pocity a dojmy, dílo hobloval do šablony a dílům pozoruhodným znesnadňoval cestu. Tvůrčí pracovníci prosadili, že tato centrální rada byla zrušena a při jednotlivých skupinách vznikly umělecké rady ze spisovatelů, filmových kritiků a odborníků. Podle jejich posudků scénář k výrobě doporučí tvůrčí skupina a definitivně je schvaluje ústřední ředitel čs. filmu Alois Poledňák.

Praxe posledních dvou let byla jiná. Často poslední slovo ústředního ředitele nebylo poslední, poslední slovo říkali pracovníci mimo studio, především z ÚV KSČ.

V naší skupině jsme měli v minulém roce dva pozastavené scénáře. Juráčkův Případ pro začínajícího kata a Jiřešův a Kunderův Žert. Oba byly rok schválené do výroby, ale točit se mohou až nyní. Obtíže jsme měli i s dalšími dvěma scénáři. Helgeho Studem a Jasného Všichni moji rodáci.

Nelze dnes říci, kdo konkrétně scénáře přikázal pozastavit, protože viníci se nikde nepodepsali, i když vytvořili nezdravé ovzduší. Anonymní atmosféra nedůvěry, podezírání, intolerence, zákazů a vyhrůžek způsobila, že se rozmohla i autocenzura v dramaturgii, ve studiu i u ústředního ředitele Poledňáka.

■ Jan Němec, proti jehož filmům byla inscenována celá vlna odporu, rozvázal minulý rok pracovní poměr s Barrandnovem, který mu neumožnil natáčet a pracoval pro některé zahraniční firmy. V polovině roku, kdy události dostaly dramatický spád (vylučování spisovatelů ze strany, konfiskace Literárních novin), psal otevřené dopisy ústřednímu výboru strany, ale nemohl je nikde publikovat. O filmu O slavnosti a hostech bylo zakázáno psát kladné recenze. Štvanice se úspěšně zúčastnila také ústřední půjčovna filmů důmyslnou distribuční diskriminací.

Více než před rokem byl do výroby schválen scénář Josefa Škvoreckého a Edvalda Schorma Konec faráře. Natáčet se začne nyní. ■

(Hovoří režisér Evald Schorm): Dneska nikoho nemůžete chytit za ruku, protože všichni již dávno pochopili, že není třeba dávat nějaké důkazy a brát na sebe zodpovědnost. To šlo sehrát novým způsobem. Dříve se zakazovaly z důvodů politických, ale v posledních letech se objevily nové argumenty: ekonomické a estetické. Jsou to argumenty, které jistě platí, bez ohledu na svobodu či nesvobodu tvorby, ale které se v nesvobodném systému dají velice snadno zaměnit s argumenty politickými a taková záměna je pro zakazovatele dokonce výhodnější. Vyvinula se z ní celá ohromná taktika neustálého protahování, zpožďování a zdržování. Tato hra se dala provozovat donekonečna. Když se někomu do něčeho nechtělo, vždy si našel dost slušně vypadajících důvodů k pozdržení. Na tohle byl u nás objeven velice účinný systém, který fungoval ve všech oblastech. Jen někdy, ve šťastných chvílích, se mohly natočit některé filmy a tehdy si člověk uvědomoval, jakou přednost může skýtat znárodněný film a jaké může mít výhody proti kinematografii soukromých producentů.

Zákaz Konce faráře šel v duchu systému; bylo to pozastavení, kolem kterého se mnoho diskutovalo a korespondovalo. Tím hůř. Princip řízení a organizace naší společnosti vyvolával strach, nedůvěru, alibismus. Podle absolutních morálních měřítek je snadné soudit, ale kdo v tak špatných a nemorálních vztazích musel žít na předním místě, těžko mohl zůstat bez viny a těžko se mohl ubránit tomu, aby takové vztahy sám neplodil. Ale proč tam byl? Dnes má jistě každý funkcionář mnoho dokonalých výmluv a odůvodnění a vždy vám doloží, že to, co dělal, dělat musel, protože to bylo taktické, výhodné, že to bylo v dané chvíli to nejvýhodnější. A skutečně byl do systému tak začleněn, že jediným způsobem ochrany bylo nedělat tu funkci. Žádná výmluva „místo mně by přišel někdo horší" neplatí.

Dnes není nic snazšího, než si stěžovat, nadávat, dělat rebela. Proč však neustále mluvit o věcech, které zasahovaly celý náš život do všech jeho důsledků, jsou to věci každému notoricky známé a všichni je také sami zažívali. Objevovat to dnes jako zjevení mě prostě nebaví. Když dneska nějaký funkcionář říká, že potřebujeme demokracii, občanská práva a svobodu tisku, je sice dobré, že to konečně říká, ale já se stále ptám, co se to stalo, že v polovině dvacátého století se musí objevovat dávno známé věci. Je to hrůza hrůzoucí.

Dneska všude čtu kázání k národu, stanoviska, proklamace. Snad je to potřebné, nevím, ale jsou to věci známé, každý v nich žil a každý sám pozoroval tu faleš, nemravnost a dvojakost veřejného a politického života.

Je důležité, že se navracíme do normálních kolejí občanských svobod, ale o to se naše vlastní práce nestane lehčí. Ten skutečný konflikt, o který jde, ten zůstane uvnitř, v nás, ten je nezávislý na jakémkoli zřízení. Těžko bude mít někdo ctižádost stát se oficiálním optimistou. Nemůžeme mít nějaké přehnané iluze, že se všechno naráz zlepší a že na světě již brzy vznikne společenské zřízení, v kterém by touhou tvůrců bylo stát se hradními autory a hlasateli.

Pohled vládnoucích orgánů na umění jako na umělečtější a ozdobnější propagaci jejich snažení se nikdy v historii neosvědčil a k takovému pohledu vlády vždy inklinují, ať už je jejich snažení sebelepší. Jakmile se k umění přistupuje s cenzurou jakmile se taktizuje, zastírá, upravuje a politizuje, tak už to všechno je špatně, protože i sebelepší subjektivní úmysly dozorců mají objektivně strašné následky.

Co já vím, jestli film podle zakázaného scénáře bude dobrý nebo ne. Nevím. Žádné nářky nemají smysl. Poznal jsem za svůj život, že nejvíc platí jediný zákon — zákon silnějšího. Kdo je silný, zatočí s vámi vždy, jak bude chtít.

A za chvíli to dopadne tak, že nám všech, kteří nám po léta dupali po hlavách, bude líto. A oni budou sentimentální, budou se kát a říkat, že to mysleli dobře. A třeba to tak mysleli — kdo to rozsoudí?

Mluvíme tady o nějakých scénářích, ale když na to přijde, čert je vem. Ale kdo vzkřísí zabité, popravené, a co ti, kteří nemohli studovat a vůbec slušněji realizovat svůj život jak chtěli a uměli? Komu to řeknou a co to bude platné — nic.

Mně je hanba to donekonečna omílat.

(Hovoří vedoucí dramaturg Novotný, tvůrčí skupina Kubala-Novotný): Je třeba říci, že to pozastavování nejvíce zadrhávalo u ústředního ředitele Poledňáka, který nedal mnoha filmům souhlas k natáčení. (Mluvím za naši skupinu.) U nás byl zastaven Konec faráře a Mášův scénář Ženy náš osud. Průtahy byly s dalším Mášovým filmem Ohlédnutí. To jsou filmy jen z posledního roku.

Ke scénáři Ženy náš osud jsme si vymohli od ústředního ředitele písemné sdělení, v němž nesouhlasil s uměleckým tvarem scénáře. Ovšem mým osobním dojmem je, že Alois Poledňák zákazy bral na svá bedra za někoho dalšího, kým byl řízen a inspirován. Jako politická osobnost podléhal přímo ÚV KSČ.

Dnes se všechny scénáře, vyjma Mášova Ženy náš osud, točí, nebo k natáčení připravují.

(Hovoří ústřední ředitel čs. filmu, poslanec Národního shromáždění Alois Poledňák): Myslím, že je zbytečné připomínat atmosféru roku 1967, v níž se proti filmu zvedly silné kritické hlasy, vyslovené v interpelaci 21 poslanců a v řadě jiných vystoupení, ať už ÚV KSČ či odjinud. Nepovažuji ani za nutné zmiňovat se o tom, jaký postoj jsem zaujímal a jak jsem se snažil, abych uvedl různá subjektivní a nepodložená tvrzení, vyhrocená často až do hysterie, na správnou míru.

V této souvislosti mi byly předloženy ke schválení některé scénáře, které v dané chvíli, podle mého soudu, mohly pohledy na film jen zkomplikovat. Proto jsem odložil jejich realizaci na pozdější dobu. V okamžiku, který jsem považoval za dostatečně zralý, začátkem roku 1968, jsem dal souhlas k natáčení.

I v ideologickém oddělení ÚV KSČ bylo možno pozorovat určitý vývoj, který byl důsledkem celkové politické situace a důsledkem práce osobností, které stály v čele oddělení. Pokud byl v čele soudruh Hess a soudruh Auersperg, byla naše spolupráce dobrá a podařilo se nám vyřešit bez skandálů a hysterie celou řadu problémů, i když i tato období prodělala pod tlakem zvenčí různé peripetie.

Mohl bych se zmínit o celé kampani proti Schormovu filmu Návrat ztraceného syna, Mášovu Bloudění, Chytilové Sedmikráskám, Němcově Zprávě o slavnosti a hostech. Následující období, kdy byl v čele oddělení František Havlíček, znamenalo dosti vážné zhoršení dobrých vztahů. (Dr. Pavel Auersperg byl zbaven vedení ideologického oddělení v březnu roku 1967, pro přílišnou toleranci. Pozn. aut.)

S Juráčkem a s celou skupinou jsem seděl na jednání u mně celkem dvakrát. (Pozn. aut.: Tel. dotaz Juráčkovi: Mluvil jste během roku 1967 s Aloisem Poledňákem o pozastavení svého scénáře? Odpověď: Viděl jsem jej dvakrát. Jednou na jakési konferenci a podruhé letos v lednu, kdy mi předával cenu na slavnostním shromáždění. Při těchto příležitostech jsem s ním pochopitelně nemohl mluvit o scénáři.) Snažili jsme se společně vyznačit, co je pozitivní ve scénáři a co svědčí proti němu. Již jsem se zmiňoval o politické atmosféře, která byla nepříznivá. Mimoto vznikly i potíže ekonomického rázu.

Juráček má pravdu, že nedostal nikdy písemné vyjádření. Já jsem vždy počítal s tím, že v oněch ústních jednáních se vytvoří atmosféra pochopení. Já jsem Juráčka několikrát ujišťoval, že při první vhodné příležitosti, která by nevystavovala jeho film a celou kinematografii dalším nájezdům a útokům, učiním okamžitá opatření, aby film mohl okamžitě realizovat. Další vystoupení proti filmům by v té době znamenalo vážné ohrožení pro filmovou tvorbu a mohlo by její další vývoj vážně ohrozit.

(Otázka: Jakým způsobem jste, pane poslanče, reagoval na vystoupení poslance Pružince, který jménem 21 poslanců napadl československou filmovou tvorbu?)

Ihned po interpelaci poslance Pružince jsem žádal o slovo. Využil jsem této příležitosti k tomu, abych vyložil svůj nesouhlas. Nemluvil jsem nijak obsírně, žádal jsem pouze, abych měl možnost se k této otázce vrátit a předložit podrobnou zprávu, což jsem učinil dopisem předsedovi

SNÍMEK PETRA HODANA

Národního shromáždění. Tento dopis byl předmětem nevole a nesouhlasu některých poslanců, kteří jej označili za výraz podcenění jejich schopnosti porozumět některým filmům. Pokusil jsem se opět uvést věci na pravou míru, a často jsem si v kuloárech bývalé budovy NS a Hlavního nádraží připadal jako nepřítel a zločinec, který se najednou dostal na úplně jinou stranu než ostatní.

■ A co dál? Kdo byli tvůrci politické atmosféry, na niž jsme neustále odkazováni? Prvním tajemníkem strany byl Antonín Novotný a připomínám, že neustále mluvíme pouze o filmu. ■

(Vedoucí dramaturg TS Ladislav Fikar): Nebyl jsem nikdy na Hradě, kde si soudruh Novotný promítal filmy, ale slýchával jsem, že k některým filmům se staví velice odmítavě, že je ostře kritizuje, například Němcovy filmy. V posledním roce se mu velice nelíbil film Procházky a Kachyni Noc nevěsty, kterému chtěl zabránit, aby byl vyslán na festival do Benátek.

Také soudruh Auersperg zastával názor, že část filmové tvorby, zejména filmy Němce, Chytilové, Schorma a dalších, jsou ideologicky nepřátelské a vnášejí prvky mystiky do našeho umění. (Samozřejmě, že ani on nebyl sám, nad ním stál Jiří Hendrych a ještě další soudruzi, kteří vytvářeli zvláštní atmosféru, v níž mohli zcela nekontrolovatelně zasahovat do rozvoje filmové tvorby.)

(Režisér Evald Schorm): Postoj vysokých funkcionářů k tvorbě byl naivní. Při vší tvrdosti a nepříjemnosti důsledků jejich soudů, byla jednoduchost jejich přístupu velmi zarmucující. Jejich umělecké názory jsou jen renovovaným ždanovským soudem, napájeným ještě z nějakých obrozeneckých a osvětářských zdrojů, kterými si dodávají rádoby národního uvědomění. To jsou ty věčné obavy o národ, aby mu někdo neuškodil. Je škoda, že neměli o národ obavy na jiných místech, kde to bylo zapotřebí. Obrozenecký přístup k umění žije dnes v celém národu. Stačí připomenout vzbouření hasičů filmu, Hoří, má panenko. To je jen strašlivý důsledek dlouhé a trpělivé výchovy k přímočarému chápání tvorby.

(Alois Poledňák, ústř. ředitel čs. filmu:): Soudruh Novotný měl svoji promítačku nahoře na Hradě, ve své vile. Patřilo jistě k jeho právům shlédnout filmy a my jsme byli celkem rádi, že si nalezl čas je vidět. Zvání na promítání jsme však nebyli a nemohli jsme tedy zodpovědět dotazy, které mohly nad filmem vzniknout, a nemohli jsme tedy ovlivňovat podráždění, které vyvolávaly. Nemohu o tom příliš konkrétně hovořit, protože jsem nikdy s presidentem o žádném z filmů nemluvil. Jeho názory mi vždy byly donášeny a nemám důvod nevěřit, že k podráždění a averzi vůči některým filmům docházelo.

■ President měl právo myslet si o filmech cokoliv, ale ptejme se nyní, co jeho osobní soudy mohly znamenat pro kulturní politiku, pro její každodenní provádění, které vyvolávalo stagnaci rozvoje filmového umění. (Zvláště v posledních dvou letech.) Nalézt odpověď na tuto otázku přesahuje rámec této práce a možnosti reportéra.

Pozorný čtenář jistě postřehl, že nedáváme slovo druhé straně. Kdo je druhá strana? Padla zde jména presidenta republiky Novotného, tajemníka ÚV KSČ Hendrycha, vedoucích oddělení ideologie dr. Pavla Auersperga a Fr. Havlíčka. Proč nejsou slyšeni? Jiří Hendrych a František Havlíček jsou tak zaneprázdněni, že se nám je nepodařilo sehnat — což budiž naší chybou — a dr. Pavel Auesperg s námi hovořil v krátké ústní a neoficiální rozmluvě v redakci Otázek míru a socialismu, kde nyní pracuje. Sdělil nám, že jeho specializací nikdy nebyly otázky kultury či ideologie, jeho specializací je zahraniční politika a z krátké rozmluvy jsme nabyli dojmu, že zproštění z funkce vedoucího ideologického oddělení přijal s ulehčením. Ale je jiný důvod, závažnější. Druhá strana mluvila dvacet let. (Antonín Novotný a Jiří Hendrych byli v různých významných funkcích od února 1948, za kultu osobnosti i v dobách, kdy kult napravovali.) Za odpověď druhé strany považujeme materiál ideologického oddělení z března 1967, který bohužel nebyl zveřejněn, ale který považujeme za veselé čtení, za projev naprostého diletantismu.

Zvykem je, že zkompromitovaní politikové se nejen obhajují, ale především odcházejí. Což se nyní děje. ■

Karel Steigerwald

(Psáno v únoru 1968.)

O zpěvácích populární hudby existuje přirozeně také populární a popularizující literatura. Tahleta pop-literatura je z valné většiny jen vykladačská, tedy druhotná; fixuje to, co již bylo posvěceno masovým úspěchem. Je apologetická, tudíž přijímá již přijaté. Schopnosti rozebírat skoro nezná. Objeví-li se pokus o analýzu, je i dnes vzácný. Z tohoto hlediska tedy nelze zprvu nic namítat proti jistému experimentu, jejž obsahuje slovenská publikace Máte rádi Matušku? (Vydavateľstvo politickej literatúry). Jde o pokus použít psychologického výzkumu při hledání vazeb mezi zpěvákem a jeho posluchačem (u televizní obrazovky je to zároveň divák-posluchač), při vysvětlení vzniku intimity na dálky, roztřídění vztahů a jejich psychických motivací atd. Výzkum se přitom opíral o dílčí materiál, totiž o interpretaci dopisů posílaných zpěvákům a zpěvačkám. Psychologickou analýzu prováděli dr. Eva Horáčková a Alois Čulík, text „napsal" Petr Brázda, vše sestavil a přeložil Pavel Dvořák. Tedy vlastně celý tým pracoval na „psychoportrétech" Blehárové, Čeřovské, Drobného, Filipovské, Gotta, Grůně, Hegerové, Hermannové, Chladila, Krajíčka, Kubišové, Laufera, Lonské a Kratochvíla, Matušky, Neckáře, Pavla Nováka, Pilarové, Sedláčka, Simonové, Suchého, dvou Vašíčků, Vondráčkové, Zímy, Štědrého, Bohdalové, Kočťové, Kočtůchové, Pixy (ti tři čtyři poslední ovšem nezpívají). Ale ten tým zůstal vlastně nesjednocen, jeho pracovní metoda se rozpadla, na jedné straně zůstali psychologové (ti se snad dají omluvit), na druhé straně nenároční vykladači životopisných dat a personálních „taháků", výrobci poloslovníkových hesel o tom, kdo se kde narodil, kam chodil do školy, jaká měl zaměstnání atd. A tak vzniká nakonec mnohdy skoro nesnesitelná omáčka „vyššího" a „nižšího", odbornicky znějící terminologie a nezáživného popisu, což se marně vyrovnává tzv. zeživotňováním postav zpívajících pop-interpretů. Rodí se a kypí nakvap odvážené směsi odstavců, v nichž na jedné straně Hana Hegerová třebas působí „v oblasti psychosexuality" a pak je o tři stránky poté docela kýčovitě viděna „očima přátel" jakožto „fantastická" kuchařka, znající celé kopy slovenských specialit a spěchající pokaždé za svou matkou a synkem. Tož to aby se ukojila sentimentalita u čtenáře — ten aspoň má věřit svědectví Stelly Zázvorkové o Hegerové. A poučení nakonec? Ta podivná smíchanina aplikované vědy s banálním apelem na sentimentální vcítění, brimborium pokusů o analýzu s naivní žurnalistickou apologetikou je pro dnešní tuzemské poměry příznačná. A je docela možné, že by brzy mohla vzniknout i jakási užitá „pop-věda" (čti: pseudověda), pouštěná na fetiše mas...

Oleg Sus

Z DOPISŮ K ORGANIZACI

Ukazuje se snaha mnoha slovenských úřadů, stran a organizací po federalizaci. Souhlasím s tím a jsem přesvědčen, že je to tak správné. Ať o sobě rozhodují ti, kterých se to týká. Ale domnívám se, že by ve studentském hnutí měla být učiněna výjimka. Myslím totiž, že v tomto případě nejsou důvody pro takové dělení podle národnostního a územního hlediska. Vždyť kolik Čechů studuje na Slovensku a kolik, myslím, že daleko více, Slováků studuje v Čechách. Kam budou (do které organizace) patřit tito studenti? Zřízení všech typů vysokých škol na Slovensku i v Čechách se zdá nepravděpodobné a rozhodně by bylo nerentabilní. Nesmíme také zapomínat na politický dopad takového dělení, vždyť vzniknou dvě malé skupiny, jejichž politické váha a aktivita se bude vybíjet v tlaku na společnost odděleně a pouze zprostředkovaně přes své nadřízené organizace, neboť pokud věci dobře rozumím, je tendence zřízení dvou rovnoprávných svazáckých orgánů (českého a slovenského), v jejichž struktuře by pak byla provedena diferenciace podle sociálních skupin.

Jako účastník celostátní studentské konference v roce 1965 si troufám tvrdit, že jsme měli vždy, pokud jsme vystupovali jednotně, (tím my myslím studentské hnutí) nějakou, i když někdy problematickou, váhu. Rozhodně se však domnívám, že taková míra roztříštěnosti, která by nastala při této nové struktuře, našim možnostem říci něco k vlastním problémům i k problémům celospolečenským jistě neposlouží.

Navrhuji založení samostatné studentské organizace, která navenek bude vystupovat jako celek, ať už si vnitřní strukturu vyřeší tak či onak.

MUDr. Ivan Šulc

PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
PROCES
– OBR. PROCES

???

FESTIVAL MLADÝCH DIVADEL

Francouzské město Nancy, až dosud pořadatel světových festivalů Mezinárodních studentských divadel, je také sídlem v posledních letech stále více navštěvovaného, Mezinárodního výzkumného střediska pro snahy mladých divadelních umělců z povolání. S ohledem na tyto dvě funkce chce Nancy ve dnech 20.—28. 4. 1968 uspořádat světový festival mezinárodních divadel mladých. Pořadatelé žádají od účastníků předvedení díla, které je výrazné pro jejich zemi.

GÓL TŘI : TŘI

Snad si některý ze čtenářů, ale spíš asi ne, vzpomene na to, že jsem loni, když skončila nebo končila hokejová liga, v podstatě pohřbíval hokejové mužstvo ZKL Brno. Nepohřbíval jsem ho, abych byl přesný, jako vůbec, jako mužstvo, které už nebude mít pro náš hokej valný význam. Pohřbíval jsem ho jako velké mužstvo, jako kolektiv silný a výjimečných individualit, který vždy hrál tak, jak bylo potřeba, který své úsilí s nadhledem reguloval podle schopností dotyčného soupeře.

Ctyři dny před volbou nového presidenta republiky, v úterý 26. 3., nastoupili brněnšti hráči na svém stadióně k zápasu, který, kdyby se jim podařilo vyhrát, z nich mohl opět učinit vítěze první ligy.

Výsledek rozhodl o prvním místě pro Jihlavu. Zápas ukázal, že to klidně mohlo dopadnout obráceně. Dokázal ale také, že Brno už není tím velkým. Bylo totiž potřeba vyhrát a nedopadlo to tak, jak by to asi dopadlo za té slavnější éry. Hrála spolu mužstva rovnocenná. Mužstva velmi dobrá s několika zřetelnými slabinami. Byl to sport – takový, jaký by měl být. Sport, jehož kouzlo především spočívá v samotné hře, tedy v prolínání dobrých a špatných nebo spíš silných a slabých momentů, v uplatňování zákonů hry, ale i v nepopiratelné funkci, a tedy vlivu náhod... vrcholným bodem zápasu byla až bizarní situace, vzhledem k délce hokejové ligy a obrovskému počtu zápasů, kdy jediný eventuální gól v poslední minutě mohl vše, co se zdálo už nadobro jisté, zvrátit.

Říkám to proto, že takovéhle okamžiky, třebas to jsou skutečně jenom okamžiky, kompenzují, alespoň do jisté míry, ztrátu velkého mužstva.

PETR FELDSTEIN

(JMÉNEM REPUBLIKY)

(Dokončení ze str. 1)

rální prokuratuře v důsledném provádění rehabilitací.

Ano, došlo k nežádoucím zásahům, kterými byla zejména v letech 1956—57 velmi zbrzděna rehabilitace. Je to škoda, kdyby tehdejší prověřovací komise, jejímž jsem byl členem, mohla dovést svou práci do konce, způsobilo by dokončení rehabilitací i soudcům menší potíže.

Je samozřejmě mnohem těžší vyšetřit ty věci dnes, po patnácti i více letech, než tehdy, v poměrně krátkém časovém odstupu.

STUDENT: **Mohl byste blíže specifikovat ty nežádoucí zásahy?**

Mluvím jako straník, jsem vázán stranickým tajemstvím. Pokud jde o to, v kterém orgánu, v které době a jak k těmto zásahům došlo, předložil jsem Národnímu shromáždění a ústřednímu výboru strany souhrnnou zprávu. Jde o řadu funkcionářů, kteří jsou dodnes ve vysokých stranických nebo státních funkcích.

První fáze rehabilitace tzv. politických procesů, ke které došlo v letech 55—57 se týká asi 20 osob, které byly plně rehabilitovány. Jde třeba o Artura Londona a Vavro Hajdů, kteří byli členy tzv. protistátního spikleneckého centra. Soudy provedly rehabilitaci některých dalších osob, odsouzených státním, respektive Nejvyšším soudem pro protistátní činnost, kterou nelze zahrnovat pod pojem „nepřítel ve straně". Byl to případ bývalého místopředsedy vlády Jána Ševčíka, případ Uršíny a další.

Velmi často je však naše situace při revizi procesu ztížena, protože při původním odsouzení došlo ke spontánnímu doznání obviněných. Nejvyšší soud totiž při zkoumání zákonnosti rozhodnutí vychází v podstatě z obsahu soudních spisů a žádné další důkazy v tomto stadiu řízení neprovádí.

STUDENT: **Pokud jde o ta doznání: pouhým rozborem brožury o procesu se skupinou Slánského lze dokázat, že byly výpovědi obžalovaných naučeny nazpaměť. To přece nemohlo uniknout ani soudcům.**

Pokud jde o metodiku a vedení procesu, nešlo jenom o případ Rudolfa Slánského. Šlo i o některé další tzv. prokurátorské procesy, kde předseda senátu jenom řídil soudní jednání, otázky kladl převážně prokurátor. To byl systém, který se v tehdejší době praktikoval v řadě procesů proti pachatelům protistátní činnosti. Není také žádným tajemstvím, že v některých případech až do posledního dne před líčením byly prováděny tzv. udržovací výslechy, aby se obviněný naučil nazpaměť svou výpověď.

STUDENT: **Tehdy jste to nevěděli?**

To se sice, soudruzi, vědělo, já znovu opakuji, byl to systém. Nic ovšem nebránilo soudu, aby na základě provedných důkazů během soudního líčení vynesl rozsudek, který by byl v plném souladu s principy socialistické zákonnosti.

STUDENT: **Trochu odbočme. Říkal jste, že ústřední výbor jedná o rehabilitacích. Také dr. Urválek nás odkázal na ústřední výbor. Nám je divné, že je ponecháno na vůli ústřednímu výboru KSČ, zda rehabilitace budou nebo ne. To je přece věc soudu, ne?**

Nečekáme na pokyn žádného orgánu. Pro protistátní činnost došlo k odsouzení více než 30 000 osob. Veřejnost má někdy dojem, že všechna tato rozhodnutí byla nezákonná. V řadě případů však byla trestná činnost jasně prokázána. Soudruzi, ročně nám dochází až tři tisíce podnětů. Na základě stížnosti předsedy nejvyššího soudu a generálního prokurátora je potom podáváno 800 až 900 stížností na porušení zákona. Za těch pět let, co jsem u Nejvyššího soudu, bylo zrušeno tři a půl až čtyři tisíce nezákonných rozhodnutí. Jedná se ovšem jen z menší části o záležitosti protistátního charakteru. Chceme ovšem dělat nebo už provádíme analýzu všech velkých, tzv. protistátních skupin, ať už jde o Světlanu nebo o Žingoriádu; tam už podle nynějších našich poznatků zákon hrubě porušen byl. Cirka 80 až 90 osob se týká konkrétně jenom trestní věci Žingor.

STUDENT: **Světlana, není to ta organizace na Valašsku, jedna z těch, které bezprostředně „uvedla v život" Bezpečnost?**

Případ „Světlana" prozkoumává generální prokuratura. Mohu tvrdit, že u řady osob dojde k přehodnocení jejich činnosti. My — Nejvyšší soud — velmi ostře oddělujeme trestní odpovědnost mezi těmi osobami, které k trestní činnosti byly vyprovokovány, a mezi těmi skupinami, které vyvíjely trestnou činnost bez vědomí orgánů Státní bezpečnosti.

STUDENT: **Při přelíčení tzv. prvomájových procesů — a to není tedy tak dávno — dokazovali někteří z obžalovaných, že lidé, kteří provokovali vykřikováním různých hesel, pak svědčili u soudu jako příslušníci Bezpečnosti.**

Udělal jsem opatření k přezkoumání případů všech odsouzených osob v prvomájových procesech. Bude-li zjištěna účast provokatérů, vyvodíme z toho příslušné právní závěry.

STUDENT: **Dosud jsme mluvili o rehabilitacích. Druhou stránkou rehabilitace je však také potrestání těch, kteří jsou za nezákonnost odpovědni...**

Na základě rozhodnutí ÚV KSČ došlo k řadě kádrových opatření. Konkrétně, od Nejvyššího soudu odešli již před několika lety všechni soudci, kteří se přímo podíleli na porušování socialistické zákonnosti v tzv. politických procesech.

STUDENT: **Nelze ovšem hodnotit činnost některých z těchto lidí jako činnost přímo trestnou?**

Za předpokladu, že prokážeme takovému soudci vědomé porušení socialistické zákonnosti, dopouští se trestného činu porušení povinnosti veřejného činitele podle paragrafu 158 trestního zákona, respektive 159 trestního zákona, pokud by šlo o nedbalost.

STUDENT: **Byl už případ potrestání soudce?**

Já takový případ nepamatuji.

STUDENT: **Jaká byla, soudruhu předsedo, úloha stranických funkcionářů v procesech?**

V denním tisku tenkrát vyšla zpráva, že byla vytvořena komise ÚV KSČ, která se zabývala těmito případy. V jejím čele stál soudruh Kopecký.

Byly také zveřejněny závěry této komise, kde — žel bohu — bylo už předem, před vyšetřováním, konstatováno, že u řady stranických i státních funkcionářů došlo k velezradě, špionáži a dalším protistátním činům. Na základě tohoto závěru pak pokračovala Státní bezpečnost ve vyšetřování.

STUDENT: **Tohle považujeme za důležité. Existují totiž, pokud je nám známo, dvě teze. První, až do nynějška vlastně oficiální, tvrdí, že všechno šlo mimo stranu, že to organizovala jen Státní bezpečnost a strana byla postavena před hotovou věc. — Druhá teze připouští rozhodující podíl stranických funkcionářů v tom směru, že vydávali direktivy, které Státní bezpečnost jen plnila. Kterou z těchto tezí považujete za pravděpodobnější?**

Po těchto zkušenostech, které dneska máme, nelze říci, že by inscenace těchto politických procesů šla mimo některé stranické orgány. Tak situace nestála a ve své zprávě v Národním shromáždění ve čtvrtek jsem tuto skutečnost objektivně konstatoval. — Ovšem, v mnoha dalších případech, hlavně později, však Státní bezpečnost postupovala z vlastní iniciativy. Nelze tedy jednoznačně rozhodnout ani pro jednu z uvedených tezí.

STUDENT: **Mohl byste nás seznámit s vaší zprávou, kterou jste podal Národnímu shromáždění?**

Zatím je označena jako tajná a bude se jí zabývat Národní shromáždění i vláda. — Bude-li to možné, bude předložena i tisku, tedy veřejnosti.

STUDENT: **Dovolte, soudruhu předsedo, otázku „na tělo": Požaduje někdo z lidí, které vy jste soudil, rehabilitaci?**

Od doby, kdy jsem u Nejvyššího soudu, jsem projednával pouze stížnosti pro porušení zákona. Pokud jsem soudil v presidiu tyto stížnosti, bylo všem vyhověno a neznám případ repliky.

STUDENT: **Děkujeme. — A teď otázka, kterou jsme vám asi měli položit hned na začátku. V čem vidíte kořeny porušování zákonnosti?**

Byla zde především ta známá teze o zostřování třídního boje. Ta sehrála velmi negativní roli. Já jsem o těchto věcech otevřeně hovořil minulý týden v předsednictvu Národního shromáždění. Mluvil o tom i soudruh Laštovička, když hodnotil historické zásluhy a činnost soudruha Gottwalda. Řada státních funkcionářů, pracovníků ministerstva vnitra, prokuratury i soudů musí proto dnes nést plnou politickou odpovědnost za deformace, k nímž docházelo. V nejbližší době budou vyvozeny závěry u všech pracovníků, kteří se — ať už přímo nebo nepřímo — na porušování zákonnosti podíleli. Považuji to za nezbytné, za politický nutné. Jde nám o získání důvěry naší veřejnosti, o to, aby nikdy v životě, v žádné podobě, nedošlo v tomto směru k recidivě.

Pokud jde o konkrétní příčiny porušování socialistické zákonnosti, vidím je někdy i v tlaku na soudní orgány ze strany aparátu KSČ, jednak v neúměrně velké pravomoci orgánů ministerstva vnitra.

Podívejte se, je známo, že v průběhu vyšetřovací vazby prováděly orgány Státní bezpečnosti na obžalované často nepřípustný morální, nebo i fyzický nátlak, aby získaly doznání. Když se potom obžalovaní před soudem snažili upozornit na to, že jejich doznání bylo vynuceno, rozšiřoval zpravidla prokurátor hned žalobu ještě o křivé obvinění veřejného činitele. Možnosti soudu byly značně zmenšeny také tím, že byla zrušena instituce vyšetřujících soudců, jejichž pravomoc se de facto přenesla na orgány vnitra. Toto rozhodnutí svévolně a zcela protizákonně učinil ministr Čepička. — No a vrcholem toho všeho bylo, že v některých případech dokonce i při poradách soudního senátu, který hlasoval o vině a trestu, seděli lidé od STB a sledovali, jak který soudce hlasuje. Sám vím o takových případech, soudruzi.

STUDENT: **Soudruhu předsedo, my se domníváme, že má-li být zajištěno postavení soudů, má-li se do tohoto státu vrátit pocit právní jistoty, nutně se srazíte s ministerstvem vnitra. Protože většina lidí v této zemi nevěří, že ministerstvo vnitra dodržuje svobody, zaručené ústavou. Mluví se o odposlouchávání telefonických rozhovorů, o porušování listovního tajemství, o rozrostlé síti „spolupracovníků" ministerstva vnitra.**

Soudruzi, i na tomto úseku jsou připravována opatření. Myslím, že dojde k vytvoření objektivních podmínek k tomu, aby k těmto věcem již nedocházelo.

STUDENT: **Pokud je nám známo, musí například k otevření dopisu být svolení prokurátora.**

Ano, to přesně stanoví náš trestní řád; stejně tak pokud jde o odposlouchávání soukromých telefonických rozhovorů. Každý, kdo se domnívá, že v jeho případě bylo porušeno zákonem chráněné tajemství, má právo obrátit se na prokurátora, aby zahájil příslušné šetření. K tomu stačí i důvodné podezření.

STUDENT: **Myslíte, soudruhu předsedo, že jste nebo že jste byl odposloucháván? Myslíte, že zde, v budově Nejvyššího soudu, byla dejme tomu orgány Státní bezpečnosti instalována taková ta pozoruhodná zařízení?**

Na to těžko mohu odpovědět. Pokud jde o nějaká zařízení v budově Nejvyššího soudu, nic takového mi známo není, domnívám se, že zde žádná taková zařízení nejsou. V žádném případě si nemohu dovolit vyslovit nějaké podobné závažné obvinění na adresu orgánů Bezpečnosti.

STUDENT: **No, my jsme si jen mysleli, koho už by teda měli odposlouchávat, když ne vás...**

Bohuslav Šnajder
Alexandr Kramer

ODPOVĚDNÁ ODPOVĚDNÁ

Byli všichni lidé odpovědní za „přehmaty" v době kultu zbaveni mocí? Jaká jsou jejich jména? Proč nebyla nikdy zveřejněna a jak byli potrestáni? Je možné, že někteří dosud sedí na odpovědných místech a mají dále moc?

(otázka M. V. z Českých Budějovic)

Je tomu více než čtrnáct dní, co jsme o odpověď na tuto otázku požádali Generální prokuraturu, jmenovitě dr. Davida, který v současné době, po vyslovení nedůvěry generálnímu prokurátorovi dr. Bartuškovi Národním shromážděním, Generální prokuraturu vede. Odpověď nám byla slibována ze dne na den, až v pondělí 25. března 1968 dr. David po své sekretářce s konečnou platností vzkázal, že neodpoví. V pátek 22. března prý dal vyjádření Československé tiskové kanceláři (kde na naši otázku n e o d p o v í d á) a více prý nehodlá, nemůže odpovědět, protože ani více neví. Ve vyjádření pro ČTK se obecně hovoří o rehabilitacích v tom smyslu, že je třeba je provádět, a že podle rozhodnutí předsednictva Národního shromáždění se jimi bude zabývat Nejvyšší soud; vyjádření budí dojem, jako by se Generální prokuratura na justičních omylech a vraždách v padesátých letech nijak nepodílela a tudíž nemá k o h o rehabilitovat. Pravda je ovšem jiná. Soudce může soudit pouze na základě obžaloby, kterou vypracovává prokurátor, a je to rovněž prokurátor, kdo shromažďuje důkazy proti obviněnému. Z čehož plyne, že za „přehmaty" v minulých letech odpovídá spíše Generální prokuratura než Nejvyšší soud.

Ale ani Generální prokuratura není viníkem tak velikým jako bývalá Státní bezpečnost, dnes ministerstvo vnitra. Státní bezpečnost převzala úlohu vyšetřujícího soudce a shromažďovala „důkazy" proti lidem, jež samovolně označovala za obviněné a předávala je prokuraturám, jimž v mnoha případech už nepříslušelo „důkazy" předložené Státní bezpečností přezkoumávat. Tím ovšem orgány justice nejsou zbaveny viny; na přehmatech se podílely rovnou měrou. Lidem nevinně odsouzeným je totiž vcelku jedno, která z angažovaných institucí nebo kdo z angažovaných jedinců fungoval jako nadřízený nebo podřízený.

Právem se tedy ptáme, jak dlouho bude ještě trvat, než se řízení Generální prokuratury ujme muž čestný, spravedlivý a přímý, který by se kdykoliv mohl podívat veřejnosti do očí a zodpovídat otázky, na které je tázán a které se práce jeho úřadu bezprostředně týkají.

-arn-

FÓRUM

Dohazovač mluvil do jednoho pána, aby si koupil vilu.

„Představte si," lákal, „to je vila, něco delikátního. Krásná krajina. Vila stojí přímo na řece Vltavě. Vy se ve svém pokoji svléknete a můžete skočit přímo do řeky."

„To je všecko hezké," mínil ten pán, „ale co když přijde povodeň?"

Dohazovač mávl rukou.

„Žádné strachy! — Kde je vila a kde je Vltava!"

(Z židovských anekdot sestavených Karlem Poláčkem)

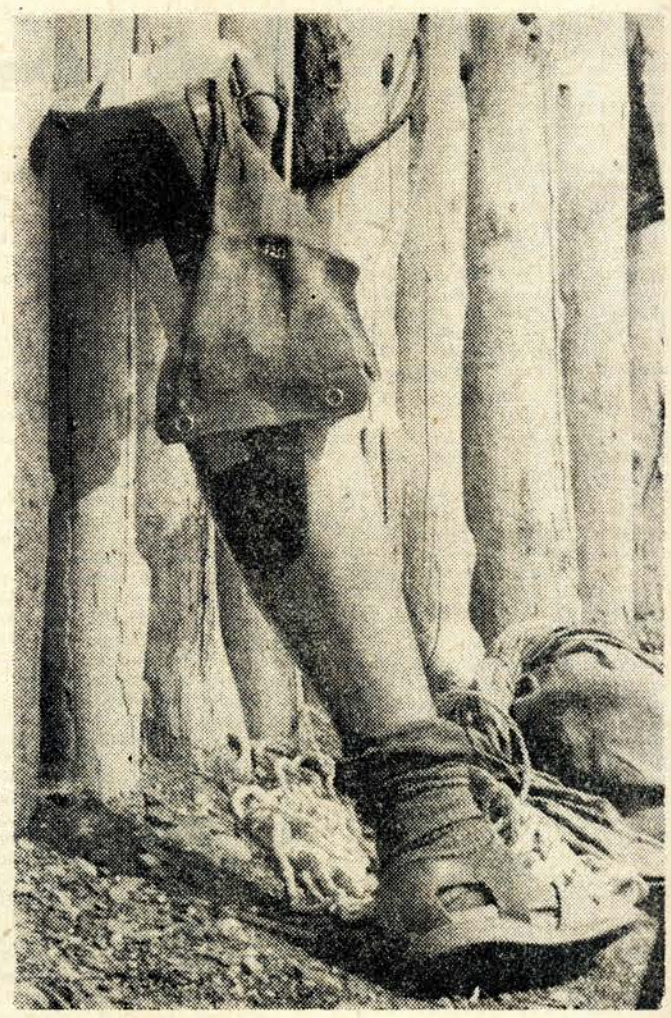

SNIMEK PETRA HODANA

DOUČOVACÍ KROUŽEK

lekce třináctá

O MEZINÁRODNÍ SITUACI

Vážení přátelé, proč se chceme dnes zabývat také mezinárodní situací?

Jistě vám bude vše jasnější, když si vezmete k ruce mapu, nejlépe školní atlas příruční. A hle, co vidíte?

Vidíte, že naše země je obklopena, až na malé výjimky, horami, které dosahují mnohasetmetrové výše. A to výše tak vysoké, že místy neroste ani kleč, jen skály, které jsou různého původu.

A sklouzne-li váš pohled za ty hory, které jsou ve vaší mapě bohužel vyznačeny jen čarou (ale máme také mapy plastické), tak uvidíte, že naše země není osamocená. Kromě ní naleznete na mapě mnoho dalších zemí. A to je moc dobře, že nejsme sami. Jistě si domyslíte, proč.

Cítím, že vám není jasné, proč je to dobře, a proto dovolte, abych vám to objasnil.

Kdybychom byli sami, vznikla by tím spousta komplikací a dostali bychom se do mnoha nepříjemných situací.

Jako například by bylo nutné zrušit pohraniční stráž a bylo by otázkou, co dělat s tak velkým množstvím zbytečného drátu.

Následkem čehož by se lidé rozutekli do různých koutů zeměkoule, a každý by si tam zabral svůj kousíček země, který by si obehnal svým drátem, aby mu tam nikdo jiný nelezl.

A protože by se každý človíček snažil, aby na ty druhé viděl, ale aby jemu nikdo neseděl za zády, běhali by ti lidé dál a dál, až by o sobě přestali vědět, což by mělo za následek nezaměstnanost našich železničářů a příslušníci Veřejné bezpečnosti by si museli hledat jiné zaměstnání.

Jenomže my z toho strach mít nemusíme, protože by to lidi stejně moc brzo přestalo bavit starat se jenom sami o sebe a strašně by jim vadilo, že nevědí, jak se vede těm lidem, co dříve bydleli na rohu a měli dvě televize, v každé místnosti jednu, ačkoliv jejich byt byl pouze 1 + WC.

A lidé by se vydávali na cesty, aby vyzkoumali, jak si žijí ti ostatní, a země by byla zanedlouho plná poutníků a na křižovatkách by začaly vznikat hospody. A kolem podniků veřejného stravování by se opět usazovali lidé, protože žízeň je věčná.

A železničáři by opět začali opouštěl své manželky a příslušníci by zahodili zednické lžíce a po půdách by shledávali slušivé stejnokroje, takže by se život pomalu dostával do starých kolejí.

Tak vidíte, že se nemáme čeho bát, zvláště proto, že nejsme sami, ale že takových státečků, jako jsme my, je na světě víc a každý si žije po svém a na jiné úrovni.

Ovšem není možné opominout, že vzájemné vztahy mezi státy nebývají vždy růžové. Historie je nám toho dokladem, ale nejenom historie, ale i žhavá současnost.

Zahraniční agentury přinesly zprávu, že dva brazilské kmeny indiánů spolu přestaly kamarádit a rozhodly se opustit své rodné pralesy a odebrat se každý jiným směrem za účelem objevení nových sídlišť, kde by mohly dále v klidu rozmnožovat. Jak tvrdí patagonský měsíčník Colibe č. 13, str. 23, je pravděpodobné, že se oba kmeny setkají někde v oblasti města Poličky.

Z toho vidíte, že indiáni nikdy nespí.

-BER-

KRESLIL JOSEF BROŽEK

SANITÁRNÍ DNY V JUNIORU

Jak bylo donedávna a je dodnes zvykem, sešlo se ke své schůzi plénum ÚV ČSM, aby pokračovalo v tom, co nedokázalo dokončit v únoru v Českých Budějovicích.

V průběhu dopoledne byli členové ústředního výboru seznámeni.

Demokratizace celé společnosti našla svůj ohlas i zde, neboť v orgánu, kde se nikdy příliš nezabývali procedurálními otázkami, dokázali se zabývat jednacím řádem mnoho hodin. V duchu demokracie.

Hovoříme sami o sobě.

To jsem nečekal, prohlásil dr. Čestmír Císař k delegaci ÚV ČSM. Ani my jsme to nečekali, že bude ÚV ČSM navrhovat svého kandidáta na presidenta republiky.

Diskuse pokračuje.

Plénum jedná o další struktuře organizování mládeže v Československu. Je předložen zajímavý a rozumný návrh, jak by měly věci dále vypadat. Leč tento návrh pochází z pléna ÚV ČSM.

Letadla, hranice a tragédie.

Miroslav Jelínek přednesl zprávu o hodnocení činnosti členů přesednictva ÚV ČSM. Byla to zajímavá zpráva, v níž se potvrdilo, že ne všichni lidé jsou stejní. Jenže těch nestejných bylo málo.

Co se dá dělat, když jste to takhle provedli!

Odpoledne bylo po delší diskusi rozhodnuto.

Diskuse pokračuje.

Celé jednání probíhalo v hotelu JUNIOR. V tom hotelu je bar. Obyčejně je přístupný všem návštěvníkům, kteří mají chuť přijít. V době zasedání pléna ÚV ČSM byly v něm sanitární dny. Všichni víme, co to znamená — sanitární den. Leč sanitární dny trvaly v baru pouze v pondělí a v úterý. Ve středu obsadili většinu stolů cestovatelé z NDR. Pro členy pléna a ty, které plénum zajímalo, zbyly pouze dva stoly. Situace se skutečně vyvíjí ze dne na den.

Ze zprávy je zřejmé.

Zvolený výkonný výbor bude snad už, proboha, sloužit mládeži.

Karel Šmíd

HOROSKOP

14. TÝDEN, PLATNOST OD 31. 3. DO 10. 4.

BERAN (21. 3.—20. 4.)

Slunce bude v tomto období transitovat druhým dekánem*) znamení Berana. Nesmíme tedy zapomenout „narozeninově" blahopřát skupině B. Právě oslavenci by se však měli snažit předcházet onemocněním a depresím (až nebezpečným!). Berani — držte se!

BÝK (20. 4.—21. 5.)

Co si počneme se složitým vztahem mezi detrimentovaným**) Martem a Neptunem v oposičním Štíru? Snažme se přemáhat pocity nespokojenosti i fyzické slabosti jak se dá! Dávejte si pozor, aby vás dočasné oslabení vůle nezaskočilo v nevhodnou chvíli!

BLÍŽENCI (21. 5.—21. 6)

I Blíženci budou poplatní určitému „neklidu" tohoto období. Nemilé — a ještě ke všemu zdvojené „T" kvadratury mohou krajně nepříznivě ovlivnit jejich nejvřelejší a základní vztahy. Uvážliví „B" mohou být úspěšní při řešení „životních" situací.

RAK (21. 6.—23. 7.)

Také Raci budou procházet sice „nabitou", ale velice neklidnou dobou. Snaha udržet klid a harmonii ve svém rodinném prostředí, které je bude často hodně unavovat! Při řešení rozporů mezi rozumem, citem a srdcem a zásadami pomůže dobrý stav „duševní" hladiny.

LEV (23. 7.—23. 8.)

Lvi by se měli těšit tím, jak vnitřně pookřáli. Depresivní stavy jsou jenom následkem fyzické i psychické únavy — a to časem přejde! Snad vám pomůže, smíříte-li se trochu s tím, že nelze všechno provádět tak rychle, jak si „ze srdce" přejete.

PANNA (23. 8.—23. 9.)

Skupina B bude sice uzlovým bodem, ale o nějakém „klidu po bouři" nebude ani pomyšlení. Pěkně si všechno promyslete! Bude dobré si včas uvědomit, že dělat něco „nově" — nemusí vždycky znamenat „horem nohama". Ale nebojte se přeorávat!

VÁHY (23. 9.—23. 10.)

Váhy nebudou kolísat — a to je dobré i pro jejich protějšky, společníky, (i klienty!) Na jejich příslušnících se bude požadovat, aby mnohé „odvážně" „uvážili" i „zvážili", ale aby ještě při tom zachovali klidnou „rozvahu"! „Vážně"!

ŠTÍR (23. 10.—22. 11.)

Ze Štírů budou nejvyrovnanější typy B. Rozvíření všech hladin kolem nás působí však i určité jitření ve sférách citových, smyslových i sexuálních. Násilné překračování etických, morálních i společenských norem může vyvolat nepříjemný dopad na vlastní hlavu!

STŘELEC (22. 11.—22. 12.)

Střelci nebudou jediní, kdo pocítí „jarní únavu". (Její příjemnost či nepříjemnost bude závislá na „platnosti" nebo „zbytečnosti" vykonané práce!) Nechoďte zbytečně dlouho kolem „horké kaše", aby vám až moc nevychladla. Nechutnala by vám!

KOZOROH (22. 12.—20. 1.)

Kozorozi by se potřebovali shlídnout na současné stálosti svých druhů „A". Typy B a C, odhoďte raději včas přehnanou soběstačnost — nebo s ní nevystačíte! I jarní vítr umí být hodně prudký a často je dobré vědět kdy a kde je možné se opřít!

VODNÁŘ (20. 1.—19. 2.)

Nenechávejte se rozladit nepříjemnými neurasthenickými záchvaty, které mohou postihnout zvláště některé jednotlivce ze začátku druhé poloviny typů C. (Na samém začátku období!) Rozumně dělejte vše, co nemá jednou sloužit výhradně vám!

RYBY (19. 2.—21. 3.)

Ryby by měly zabírat! (Máme na mysli zabírat „ploutvemi", nikoli „na udici"!) Nebude-li vám proud příznivý, nebojte se dát do boje s ním! Zvláště typy C by měly nutně uvažovat o nových cílech a statečně se za nimi pustit — třeba i proti proudu!

**) Kruh tedy i Zvěrokru má 360°. Je rozdělen dvanácti znameními na 12krát 30°. Každé znamení má tři desetistupňové úseky, proto DEKÁDY, kterým odpovídají typy A, B, C. Zvěrokruh má tedy celkem 36 dekánů (nebo dekanátů).*

***) Planeta je „detrimentovaná", v „detrimentu", prochází-li opozicí na znamení, ve kterém vládne. (Běžně užívaný, ale nepřesný český výraz „zničená planeta", „planeta ve znamení svého zničení".)*

XIII. PROČ BÝVÁ PŘED LIDMI UTAJOVÁNA PRAVDA? — Proč bývají zatajovány skutečnosti, které by často mohly vést k rychlému objasnění a pochopení problémů a většinou předcházet možnému vzniku rozepří a konfliktů?

Spokojíme se opět s logickým zdůvodněním.

Zřejmě má „NĚKDO" na jejím utajování zájem. A právě v dnešní době si jistě dovedete představit, jak tvárná a proměnlivá je asi jeho tvář! Obratně dovede „zmizet v davu" a „včas" se objevuje všude, kde o „NĚCO" jde. („Něco" = peníze, moc, zaopatření, sláva.) A je naprosto jedno, ukážeme-li si to na problému kolem „odstranění presidenta Kennedyho" nebo „odstranění mistra Jeronýma", půjde-li o „Kumránské rukopisy od Mrtvého moře" nebo o „Leninovu závěť", budeme-li rozebírat problém „stěhování národů" nebo „otázku Sudet".

Kdybychom se pokoušeli najít pravdivou informaci v pramenech „oficiálního vědění", („oficiálně vědět" = co se „smí vědět"), je jedno, jestli jeho „původce" vězel pod pláštíkem Jesuitů nebo Kominterny, fašistů nebo třeba Francouzské akademie. Chtěl-li nás zavádět, na „firmě" ani tak nezáleží. Je důležitější si uvědomit, jak často „ÚČEL SVĚTÍ PROSTŘEDKY"!

Nám však dnes vůbec nejde o to, zlehčovat všechno dřívější, předešlé, uznávané. Jde nám spíše o tu druhou — a zdá se nám ještě horší krajnost. Kdykoliv totiž na světě dochází k rozmezí, kdy je odhalována všechna nepravost a nedobrota, kterou takoví „NĚJACÍ" zapříčinili, než se nám podaří se vzpamatovat z křivd, rozčarování a studu — zůstávají z „NICH" obyčejně před námi dost ubohé lidské trosky. Ale pozor! Často nám už právě v takové chvíli jejich horší „alter ego" v podobě „NĚKOHO" úplně jiného horem i dolem nabízí třeba právě pravý opak.

A ona ta pravda bývá často tak nějak uprostřed, tak nějak mezi... Když nám někdo tvrdil, že si nějaký pan Oswald málem „jen tak" zastřelil presidenta Spojených států, právem a logicky se nám to nezdálo. Ale ani nové verze o kubánských kontrarevolucionářích, i podepíše-li ji třeba federální soud, nemusí přinášet plnou pravdu! Tak už to ve světě chodí. Také s tím „stěhováním národů" to bylo docela jinak.

Proč si tohle všechno říkáme? Souvisí to vůbec nějak s naší rubrikou?

Zdá se nám, že souvisí — a dokonce zásadně! Nepíšeme si tu totiž o astrologii proto, abychom vychovali řadu adeptů, schopných sestavovat horoskopy. Rozhodně ne jenom proto! Daleko více nám jde o to, cvičit se ve zdravém iniciativním a pochopitelně samostatném myšlení. Astrologie patřívala mezi „svobodná umění" a nám jde právě o to, snažit se poznávat, v čem tkví „SVOBODA ČLOVĚKA, SVOBODA POZNÁNÍ, SVOBODA LIDSKÉ SPOLEČNOSTI".